

Міністерство освіти і науки України

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Наукова бібліотека

Матеріали
науково–практичної конференції
29 жовтня 2014 року

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ
В СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ І НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ**

Чернігів

2014

УДК 027.7
ББК 78.3
С 91

Схвалено рішенням Науково-методичної ради Наукової бібліотеки
від 22.10.2014 р., Протокол № 2/14

Головний редактор	Н. В. Мороз
Відповідальний редактор	Г. В. Макаренко
Мовне редагування	Г. В. Макаренко
Комп'ютерна верстка	О. П. Баклажко

С 91

Сучасні тенденції розвитку бібліотеки в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу і наукової діяльності ВНЗ: матеріали науково-практичної конференції / [уклад.: Н. В. Мороз, Г. В. Макаренко]. – Чернігів: Наукова бібліотека ЧНТУ, 2014. – 80 с.

УДК 027.7
ББК 78.3
© Автори статей, 2014

ЗМІСТ

<i>Татаренко Л. С.</i> Привабливість бібліотеки вищого навчального закладу.....	4
<i>Мороз Н. В.</i> Відкриті освітні ресурси бібліотеки в структурі інформаційного забезпечення наукової діяльності ВНЗ.....	6
<i>Мамоненкова М. В.</i> Організація інноваційної діяльності наукової бібліотеки вищого навчального закладу.....	12
<i>Калита В. Б.</i> Організація науково-бібліографічного супроводу навчального процесу в умовах інформаційного середовища (з досвіду роботи бібліотеки ВНЗ).....	27
<i>Савенко А. А.</i> Вебліографія як інструмент для більш ефективного користування ресурсами Інтернет в інформаційному забезпеченні наукової діяльності університету.....	34
<i>Сіденко Т. А.</i> Управління бібліотекою – запорука її успішної діяльності.....	42
<i>Бура Є. П.</i> Ресурси Інтернет як джерело формування фонду бібліотеки ВНЗ.....	52
<i>Соха М. В.</i> Мониторинг ефективности использования электронных изданий в научной библиотеке ВУЗа.....	58
<i>Бистрова І. Ф.</i> Реклама діяльності наукової бібліотеки ВНЗ: стратегія, роль та сучасні засоби впровадження.....	67
<i>Відомості про авторів</i>	77

ПРИВАБЛИВІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Бібліотека сучасного ВНЗ для формування свого привабливого образу повинна докорінно змінити всю філософію своєї діяльності, її формат, її зміст. Тільки тоді вона перетвориться в інформаційно-просвітницький центр, котрий поєднує в собі інформаційні й освітні функції, володіє достатніми ресурсами для задоволення інформаційних потреб і розвитку духовно-моральних, естетичних якостей своїх користувачів.

Кожен сучасний студент, викладач хоче отримувати якісний сервіс: швидко і без зайвих витрат часу знайти необхідну інформацію, мати змогу вивчати джерела у світлих комфортних приміщеннях бібліотеки, які оснащені за останнім словом техніки та зручно розташовані поруч з навчальними корпусами, а останнім часом – отримувати всю потрібну інформацію через Інтернет.

Для формування сприятливого образу бібліотеки, повноцінного її функціонування необхідними є чотири основні елементи: користувач, фахівець бібліотеки, фонд та матеріально-технічна база, до складу якої входить будівля й приміщення бібліотеки, меблі, виробнича техніка.

Саме матеріально-технічна база бібліотечної установи, наявність сучасної техніки, впровадження новітніх технологій у діяльність відіграють важливу роль у формуванні і збереженні фонду, оперативності та комфортності обслуговування користувачів.

Однією з головних складових іміджу книгозбірні, основою ідеальної бібліотеки є відкритість фондів, впровадження системи самообслуговування на засадах електронного обслуговування.

Технологія розробки та експонування книжкових виставок є одним з важливих процесів, безпосередньо пов'язаних з розкриттям фондів бібліотеки, вирішенням головного питання - якій бути сучасній бібліотеці. На цей час з'явилися виставка-роздум, виставка-діалог, виставка-конкурс, виставка-привітання, виставка-знайомство та ін.

Молодь у сучасних умовах творить власну субкультуру з безліччю течій. Завдання бібліотекарів – показати їм альтернативні форми про-

ведення вільного часу. Для них підійдуть активні форми і методи: зустрічі з цікавими людьми (письменниками, поетами, художниками, музикантами, кумирами молоді), диспути, дискусії, презентації, турніри, конкурси, ігри.

Затребуваними будуть ток-шоу, брейн-ринги, хіт-паради, КВК тощо за аналогією з телепроектами, а також заходи із залученням електронного ресурсу та інформаційних технологій – інформіни, конкурси веб-сайтів, слайд-шоу, відеокліпів та ін. Дуже популярні не лише серед молоді, а й частини дорослих ігри по відтворенню подій історії, сюжетів літературних творів, “квести” тощо.

Інтернет міцно увійшов у наше життя і це позначилося на спілкуванні бібліотекарів з користувачами – у практику бібліотечної роботи все активніше впроваджується віртуальне спілкування.

Важливу роль у підвищенні іміджу бібліотеки відіграє оформлення інтер'єру, зручні меблі, наявність рослин в зонах відпочинку, надання можливості читачу самому обрати місце для роботи.

Не менш важливим для створення привабливого іміджу бібліотеки є переосмислення значення і ролі співробітника бібліотеки. Філософія нового мислення бібліотекаря базується на: професійній освіті, самовдосконаленні, навчанні та культурі спілкування, підвищенні рівня професійної діяльності. Бібліотекарі напряму спілкуються з користувачами під час обслуговування, проведення заходів, тому для бібліотечного фахівця дуже важливо вміти вести діалог з читацькою аудиторією, бути толерантним, терплячим, нестандартним у вирішенні проблем. Завдання, які стоять перед бібліотеками в умовах соціально-економічних і громадсько-політичних перетворень в країні, вимагають того, щоб працівники бібліотек мали високу загальну культуру, глибокі професійні знання, бажання йти в ногу з часом і впроваджувати нові технології.

Належні умови комфортності, технічний рівень, інформаційні ресурси, зручний режим роботи для користувачів роблять бібліотеку привабливою для великого кола читачів, відкривають новий погляд суспільства на сучасний бібліотечний заклад.

Плине та змінюється час, «цифрові технології» розвиваються дуже стрімко й інтенсивно впливають на громадське життя, на бібліотечну та професійну сферу, тому бібліотеки змушені змінюватися, щоб зберегти себе як культурну цінність і як соціальний інститут.

ВІДКРИТІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ БІБЛІОТЕКИ В СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ

Наукова комунікація сьогодення ставить перед сучасною бібліотекою завдання не тільки надавати дані щодо розміщення наукової інформації в мережі Інтернет, а і розповсюджувати її.

Доступ до наукової інформації включає в себе обмін нею між дослідниками, науково-дослідними інститутами, вченими та громадськістю та розглядається як інформаційний взаємозв'язок інституту з науковим простором в Європі, на основі можливостей Інтернету, інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Поширення публікацій у науковій мережі сприяє:

- поширенню наукових знань ЧДІЕУ;
- підвищенню рейтингу цитування наукових публікацій науковців ЧДІЕУ;
- уникненню дублювання наукових знань;
- підвищенню прозорості наукового процесу та обміну науковими знаннями [2].

Інструментами для розповсюдження наукових публікацій у глобальній науковій мережі є сукупність наступних повнотекстових та реферативних баз даних (БД):

- інституційний репозитарій вищого навчального закладу;
- національна реферативна БД;
- міжнародні реферативні БД;
- національна база даних періодичних видань;
- міжнародні повнотекстові БД періодичних видань;
- національна наукометрична БД;
- міжнародні наукометричні БД.

Сучасний навчальний заклад вже не існує без відкритих освітніх ресурсів. Формування відкритого середовища ЧДІЕУ відбувалося у 1998 році завдяки створенню та розвитку повнотекстової бази інституційної навчальної літератури, яка відображена в локальній мережі інституту. На сьогодні повнотекстова база інституційної

навчальної літератури налічує більше ніж 3500 підручників, посібників, монографій, матеріалів конференцій, методичних посібників та ін.

Наступним кроком у формуванні відкритого освітнього ресурсу стало створення у 2008 та 2010 роках сайтів журналів “Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка” та електронних наукових журналів “Чернігівський науковий часопис” у двох серіях – *Серія 1, Економіка і управління; Серія 2, Техніка і природа* з on-line доступом до повнотекстових статей журналів [1]. Таким чином, науковий доробок співробітників інституту економічного та технічного напрямків отримав відкритий доступ у мережі Інтернет. Представлення електронного аналогу журналу “Науковий вісник ЧДІЕУ” в українській загальнодержавній реферативній базі даних “Наукова періодика України” на сайті Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, в його друкованому аналогу - журналі “Джерело”, міжнародній базі-каталозі наукових журналів *Ulrich's Periodicals Directory* американського видавництва Bowker, науковій базі економічної спрямованості *Business Source International* платформи EBSCO (США), Електронно-бібліотечній системі видавництва “Лань” (м. Санкт-Петербург) дозволило науковим установам активно використовувати пошук та аналіз потоку серіальних видань інституту. На базі електронних колекцій навчальної літератури та наукової періодики інституту сформувався інституційний простір репозитарію, який є частиною окремої структури – репозитарію інституту.

Механізм взаємодії та розподілу наукової інформації представлено на рис. 1.

На 01.01.2014 рік наукові публікації збірника наукових праць “Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка” налічують 500 од.; Електронного збірника наукових праць “Чернігівський науковий часопис. Серія 1, Економіка і управління” – 81 од.; електронного збірника наукових праць “Чернігівський науковий часопис. Серія 2, Техніка і природа” – 58 од.

Як правило, на базі видавництв організуються реферативні, наукометричні та інші БД. Так, наприклад, на базі американського видавництва Bowker було створено *Ulrich's Periodicals Directory*, на базі видавництва Elsevier створено наукометричну БД *Scopus* та ін.

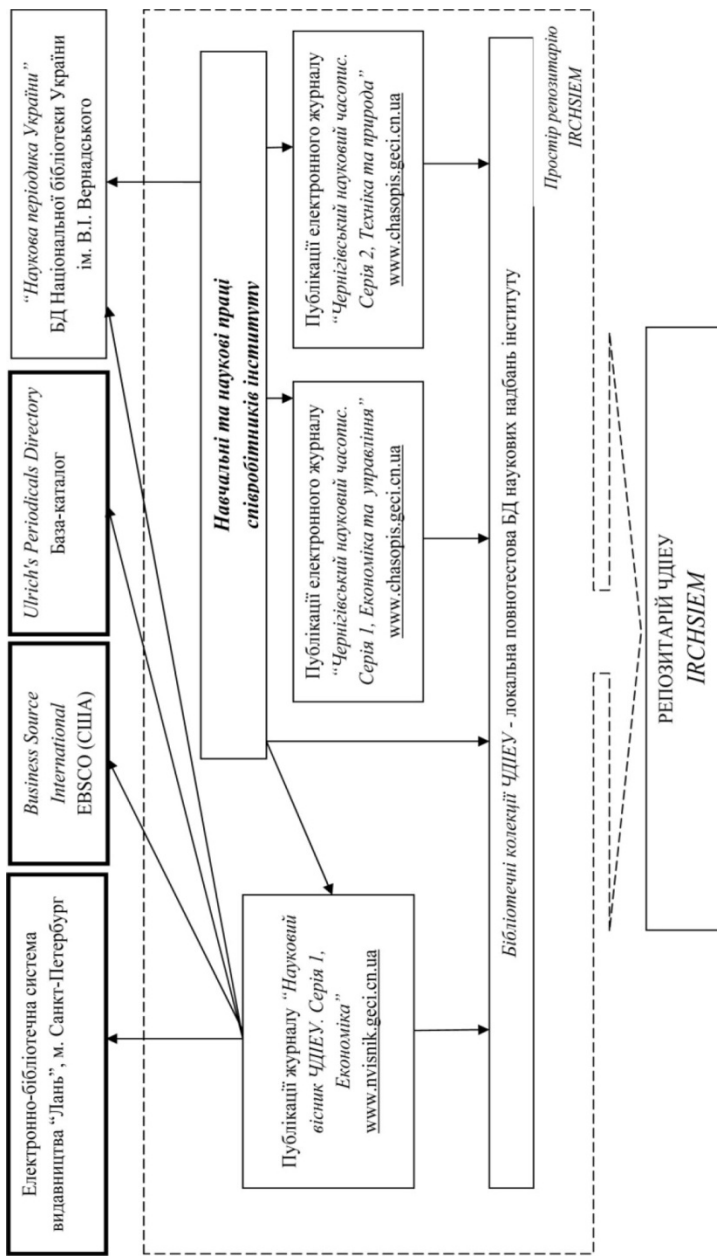

Рис. 1. Механізм доступу до наукового та освітнього простору інституту

Розглянемо декілька шляхів надання інформації до таких БД:

1. Розміщення публікацій на сайті видання.

Форми та мови подання матеріалів для сайту бачимо на слайдах. Титульні листи - 2 мовами: українською та англійською, за вимогами міжнародних БД. Подання змісту журналу – 3 мовами: українською, російською, англійською, оскільки мова публікації, відповідно до положення про науковий збірник, може бути обра- на автором.

У разі вільного розміщення публікацій на сайті журналу пред- ставники БД, за домовленістю з редакцією журналу, самостійно переглядають матеріали журналів на сайті та вносять їх до своїх БД. Прикладом є наукова база економічної спрямованості *Business Source International* платформи EBSCO (США).

2. Індекссування публікацій у мережі Інтернет.

БД самостійно індексують журнали та публікації в мережі Інте- рнет, за наявності сайту журналу та вільного доступу до публіка- цій (Google Scholar).

Так, автори “Наукового вісника ЧДІЕУ” та “Чернігівського нау- кового часопису” свої статті та їх цитування можуть вільно перег- лянути у наукометричній БД Google Scholar.

3. Розміщення посилання на видання у реферативній БД.

Згідно з укладеною домовленістю між організаціями, читачі за розміщеним на сайті БД посиланням мають змогу самостійно ознайомитись з тим чи іншим джерелом та скачати необхідне. Прикладом національної реферативної БД є "Україніка наукова", яка формується на базі журналу “Джерело”. Прикладом міжнарод- ної БД є *Ulrich's Periodicals Directory*.

4. Самоархівування публікацій.

Прикладом такої БД є “Наукова періодика України”, яка ство- рена на платформі Open Journal Systems за підтримки Українсь- кої науково-освітньої телекомунікаційної мережі УРАН. Система є наукометричною.

Система відкритих журналів OJS (Open Journal Systems) являє собою систему управління журналами та публікаціями з метою розширення та поліпшення доступу до досліджень. Завдяки цій системі повністю відслідковується стаття з етапу її подання, ре- цензування до публікації журналу.

Редакції журналів “Науковий вісник ЧДІЕУ”, “Чернігівський

науковий часопис” розпочали активні дії для участі в цьому проєкті. Участь у проєкті “Наукова періодика України” дає можливість автоматично увійти в 23 німецькі та інші міжнародні повнотекстові БД. На сьогодні до цієї БД заархівовано збірники наукових праць “Науковий вісник ЧДІЕУ” за 2013 рік, їх можна переглянути у вільному доступі на сайті “Наукової періодики України”.

У журналі відкрито зміст, анотації, відомості про авторів, повний текст статті та внутрішні й зовнішні посилання на статтю.

5. Надсилання публікацій редакцією.

Редакція журналу, відповідно до вимог організацій, які підтримують такі БД, надсилає публікації у вигляді сформованого випуску через e-mail. Таким чином здійснюється відсил наукових збірників до “Наукової періодики України” Національної бібліотеки України ім. В.В. Вернадського та Електронно-бібліотечної системи видавництва “Лань” (м. Санкт-Петербург). Хочемо зазначити, що у результаті підготовки публікацій для надання у такі БД формується папка зі статтями, які збережені як файли з розширенням pdf та текстового файлу, який описує зміст журналу. Але формат змісту дещо різниться. Так, для Національної бібліотеки України ім. В.В. Вернадського такий файл має розширення *.txt з певними вимогами в описі. Для Електронно-бібліотечної системи видавництва “Лань” формується інтерактивний зміст журналу, який має розширення *.xml. У даному випадку інструментарій формування змісту надається на сайті видавництва.

Але наявність журналу в розглянутих БД не гарантує повного доступу до ресурсів цих баз даних. Пояснення в тому, що, як правило, підтримка та розвиток таких ресурсів є комерційними проєктами. Відповідно, участь у таких комерційних БД надає журналу можливість отримати додаткові кошти за свої ресурси відповідно до укладених договорів. Отримання коштів прямо пропорційно пов’язано з кількістю завантаженої інформації з журналів, розмічених у таких БД. Прикладом таких БД є Електронно-бібліотечна система видавництва “Лань”, база економічної спрямованості *Business Source International* платформи EBSCO.

Серед необхідних умов для просування журналів у міжнародні БД та у якості рекомендацій щодо роботи з брендом від *Web of Science* можна зазначити наступне:

- наявність сайту журналу та його сторінки у соціальних мережах;

- регулярні публікації аналітики по статтях, тематиках;
- регулярне інформування авторів щодо новин журналу;
- індексування у БД;
- відкритий доступ до матеріалів журналу (повний або частковий).

Отже, від сучасної бібліотеки наукове суспільство вимагає:

1. Аналізувати та систематизувати електронні періодичні ресурси мережі Інтернет, а саме: робити аналітичну роботу на предмет виявлення електронних версій періодичних видань в мережі Інтернет; систематизувати періодичні видання відкритого доступу за галузями знань та надавати інформацію на сайтах бібліотек.

2. Організувати доступ до періодичних ресурсів своїх ВНЗ, просувати їх у БД відкритого доступу.

3. Здійснювати підтримку, аналіз, редагування та представлення електронного архіву (архіви наукових журналів, інституційного репозитарію вищого навчального закладу та ін.).

Література

1. Белінська В.М. Інституційний репозитарій, як інструмент інформаційного забезпечення навчальної, наукової та міжнародної науково-дослідницької діяльності ЧДІЕУ / В. Белінська, Н. Мороз // Вісник книжкової палати. - №8. - 2013. - С. 22-25.

2. Концепція розвитку інституційного репозитарію, інформаційного забезпечення навчальної і транскордонної науково – дослідницької діяльності Чернігівського державного інституту економіки і управління на 2013–2018 роки // Упоряд. Белінська В. М., Мороз Н. В. - Чернігів, 2012. - 11 с.

3. Парамонов С. Как подготовить журнал для отправки в Thomson Reuters [Электронный ресурс] / С. Парамонов // Процесс отбора журналов в Thomson Reuters. – Режим доступа: <http://wokinfo.com/russian/>

ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Динамізм перетворень, що відбувається в освітній сфері на сучасному етапі, характеризується змінами, які вимагають формування нової парадигми діяльності університетської бібліотеки, корегування своєї стратегії, цілей та завдань.

Інноваційна політика передбачає інтеграцію процесів модернізації та інформатизації бібліотечної діяльності, створює умови та форми входження бібліотек до єдиного інформаційного простору, сприяє визначенню ролі та місця бібліотек в інформаційному суспільстві.

Інноваційна діяльність особливо актуальна для бібліотек вишів, передусім університетів, і є одним із пріоритетних напрямків роботи університетської бібліотеки, метою якого є пошук, оцінка, розробка та впровадження бібліотечних нововведень. Інноваційна діяльність спрямована на систематичне стимулювання розвитку бібліотеки шляхом змістовного структурно-організаційного оновлення, технічної і технологічної модернізації всіх процесів, а також позитивних змін у свідомості бібліотекарів.

Поняття «інновація» запозичене з досліджень культурологів ХІХ століття і пов'язане із запровадженням європейських звичаїв у традиційні азійські й африканські культури. Більш активно цей термін почав застосовуватися з початку ХХ ст.

У термінологічному словнику "Библиотечное дело" термін «інновація» тлумачиться як відновлення продукції і послуг, здійснюваних бібліотекою, її технологій, форм та методів управління і т.д., що забезпечують підтримку сучасного іміджу, якості обслуговування, конкурентоздатності.

Бібліотечна інновація – це оригінальна, нестандартна ідея, методика, проект, які виходять за межі існуючих канонів та традиційних форм і відображають новий підхід до змісту та організації бібліотечного обслуговування, технології управління бібліотекою.

Проблема сутності та різноманітних аспектів інноваційної діяльності бібліотек ВНЗ знайшла віддзеркалення в публікаціях науковців і практичних працівників: М. Слободяник, Л. Костенко, В. Горового, А. Чачко, Т. Колесникової, Т. Велегжаниної, Н. Волян, В. Дригайло, А. Соляник.

Аналіз наукових публікацій з інноватики дозволяє виокремити кілька підходів до дослідження сутності бібліотечних інновацій:

- *економічний підхід*, сутність якого - в аналізі рентабельності запровадження бібліотеками новітніх платних продуктів і послуг, наявності прибутку від їх реалізації;

- *технократичний підхід*, його сутність полягає в дослідженні технологічних процесів, рівня комп'ютеризації, інтернетизації, автоматизації як основних засад інноваційного розвитку бібліотек;

- *соціопсихологічний підхід* - вивчення зрушень у структурі та функціях людських відносин, гармонізації професійної комунікації, коли якісно змінюються мислення, погляди та поведінка персоналу й користувачів бібліотек;

- *управлінський підхід* - орієнтований на розроблення теоретичних основ та механізмів реалізації інноваційного менеджменту, програм і проектів підтримки інноваційної діяльності бібліотек.

У науковому дослідженні Т. О. Колесникової «Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії» представлено шість інноваційних проектів:

1. Відповідальність за поширення результатів наукових досліджень учених університету як нова сфера діяльності наукової бібліотеки.

2. Розвиток інформаційної аналітики в бібліотеці та наукова творчість учених університету.

3. Бібліотека – брама у світовий інфопростір.

4. Розвиток бібліотеки як центру інформаційної грамотності.

5. Розвиток науково-технічної бібліотеки як зони позитиву.

6. Інтелектуалізація бібліотечної професії.

Реалізація інноваційних проектів дала можливість сформуванню основних ознак інноваційної університетської бібліотеки:

- поширення результатів наукових досліджень учених університету (організація та підтримка університетського репозитарію, реалізація себе як співвидавця наукових періодичних електронних ви-

дань університету);

- розвиток інформаційної аналітики як інструментарію з моніторингу й аналізу рівня цитованості вчених та індексів впливовості періодичних видань університету в міжнародному науковому інформаційному просторі;

- забезпечення для науково-педагогічного складу, науковців, студентів, бібліотечних фахівців якісної реалізації комунікаційних процесів як у реальному, так і у віртуальному середовищі (у тому числі розвиток у бібліотеці навчальних зон для індивідуальної та групової роботи користувачів);

- зростання педагогічного аспекту в діяльності бібліотеки та впровадження нею в практику роботи університетської спільноти вмінь і навичок отримання, опрацювання та творчого використання інформації для наступної діяльності користувачів;

- формування культурологічного середовища для дискусій, обміну думками, творчими доробками в будь-якій галузі (науці, мистецтві, літературі, техніці);

- інтелектуалізація бібліотечної професії, представники якої постійно розвиваються, навчаються, проводять наукові дослідження.

Саме ці ознаки характеризують вихід університетських бібліотек на новий рівень продукування, нагромадження, зберігання і розповсюдження інформації та знань.

На сьогодні вже накопичено досвід впровадження інноваційної моделі університетської бібліотеки, наприклад, НТБ Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту.

Основними джерелами нововведень у бібліотеці є:

- передова бібліотечна практика;
- раціоналізаторські пропозиції бібліотекарів;
- рекомендації наукових досліджень;
- новітні інформаційні технології;
- нововведення із інших сфер діяльності (інформаційні технології, електронні мультимедійні ресурси, використання комп'ютерних мереж зв'язку та ін.).

Бібліотечні інновації класифікуються як:

- продуктні;
- управлінські;
- технологічні;

- організаційні.

Продуктні інновації – це удосконалення та освоєння нових бібліотечних послуг та розширення їхнього асортименту.

Управлінські інновації – це нововведення, які спрямовані на удосконалення методів управління бібліотекою, організацію соціальних аспектів управлінської діяльності. Безперервний професійний розвиток співробітників і реалізація творчого потенціалу кожного робітника.

Технологічні нововведення спрямовані на модернізацію бібліотечних технологічних процесів, впровадження нових автоматизованих бібліотечних технологічних процесів. Технологічні інновації тісно взаємодіють з реалізацією різних напрямків наукової організації праці в бібліотеці.

Організаційні інновації спрямовані на встановлення зовнішніх комунікацій бібліотеки, адаптацію в зовнішньому середовищі, формування регіональної бібліотечної політики, зміну структури бібліотеки.

Можна виокремити такі ознаки класифікації інновацій:

за формою відтворення:

- екстраполяція - перенесення готових зразків нових продуктів та послуг у бібліотечну сферу;
- інтерпретація - осмислене запозичення нових рішень, наповнення їх новим змістом;

за рівнем новизни:

- радикальні;
- модифікуючі;

за реальністю характеру змін:

- реальні;
- псевдоіновації;

за масштабом реалізації:

- фундаментальні;
- локальні.

Намітилися нові тенденції в організації бібліотечного простору, соціокультурній, маркетинговій, фандрейзинговій діяльності.

Останнім часом отримала розповсюдження ресурсна підтримка у вигляді грантів, тобто адресні асигнування на конкретні програми та напрями бібліотечної діяльності. Наша бібліотека потребує такої підтримки і займається пошуком грантодавця, який зацікавиться

нашими пропозиціями з приводу удосконалення комп'ютерного та програмного забезпечення, збільшення фонду.

Джерелом запозичення інновацій вважаються: конкурси та ярмарки ідей і проектів, професійне читання, вивчення соціальних практик суміжних інститутів, Інтернет, участь у системі безперервної освіти (курси підвищення кваліфікації, дистанційні семінари, творчі майстерні, школи професійної майстерності, семінари-практикуми).

Здійснення інноваційної діяльності передбачає:

- розробку планів і програм інноваційної діяльності;
- спостереження за ходом розробки новацій та їхнім впровадженням;
- проведення єдиної інноваційної політики, координації діяльності у цій сфері в структурних підрозділах бібліотеки;
- забезпечення фінансовими і матеріальними ресурсами програм інноваційної діяльності;
- створення тимчасових цільових груп для комплексного рішення інноваційних проблем - від ідеї до її впровадження;
- забезпечення інноваційної діяльності кваліфікованим персоналом.

Пріоритетними напрямками інноваційної діяльності є:

- розширення інформаційного потенціалу за рахунок орієнтованого комплектування фонду, створення власних інформаційних ресурсів і придбання повнотекстових баз даних;
- удосконалення номенклатури інформаційної продукції та послуг з орієнтацією на можливості інформаційних технологій;
- забезпечення навчальної та науково-дослідної діяльності університету документами та інформаційними ресурсами;
- створення умов доступу користувачам до інформаційних ресурсів бібліотеки та вдосконалення сервісних послуг;
- формування інформаційної культури користувачів;
- наукова робота бібліотеки;
- популяризація всіх видів ресурсів бібліотеки, її діяльності та досягнень;
- культурно-просвітницька робота.

Бібліотека покликана розуміти поточні та прогнозувати перспективні інформаційні потреби користувачів, створювати і надавати відповідні послуги. Головне в роботі бібліотеки – модернізація змісту її діяльності.

Основою в інноваційній роботі нашої бібліотеки є інформаційна підтримка навчального і наукового процесів університету шляхом:

- автоматизації основних технологічних процесів бібліотеки;
- вдосконалення сайту бібліотеки;
- поповнення електронного каталогу;
- створення власних електронних ресурсів;
- участі у корпоративних проектах;
- надання інформаційних сервісних послуг;
- соціокультурна діяльність та інше.

Впровадження сучасних інформаційних технологій є одним з основних напрямків діяльності бібліотеки. На сьогодні ми маємо три програмні забезпечення, а саме: УФД «Бібліотека», АБІС ІРБІС-64 та автоматизована система обліку бібліотечного фонду V 01.13.11(I), розробник НВП «АРМ проект», освоєні та автоматизовані бібліотечні технологічні процеси на основі взаємозалежних автоматизованих робочих місць (АРМів «Комплектатор», «Каталогізатор», «Користувач», «Книговидача», «Книгозабезпеченість», «Читач», «Адміністратор»).

Триває формування системи бази даних шляхом поповнення електронного каталогу за двома напрямками - введення до ЕК нових надходжень літератури та поступове ретровведення активної частини фонду, створення проблемно-орієнтованих баз даних та робота по створенню власного повнотекстового ресурсу.

Бібліотека надає користувачам у читальних залах доступ до мережі INTERNET за допомогою Wi-Fi технологій.

Створено веб-сайти - основне джерело інформації для читачів, що звертаються в бібліотеку віртуально. Постійно ведеться робота з їх удосконалення, адже веб-сайт є дієвим інструментом інформування користувачів про структуру бібліотеки, її ресурси, здобутки, послуги, котрі вона надає, допомагає знайти інформацію про заходи, що відбулися або мають відбутися найближчим часом. Звернувшись до сайту, можна скористатися базами даних бібліотеки, відвідати віртуальні виставки та отримати віртуальну довідку.

Кооперація наших бібліотек у створенні освітньої електронної бібліотеки дозволить забезпечити: каталогізацію документів та їхнє багаторазове використання; повноту фонду в межах установлених параметрів відбору; стандартизацію процесів обробки документів; надання можливостей доступу до ресурсів електронної бібліотеки віддаленим користувачам.

Серйозні інновації здійснюються бібліотеками при реалізації ними своєї базової функції - інформаційної. Зокрема, розширюється спектр інформаційних послуг і продуктів, що пропонуються користувачам.

Так, у нас відкрито тестовий доступ до баз даних компаній East View, IMF Elibrary, BioOne, ProQuest Dissertations & These A&I, що пропонують ознайомитися з новими електронними базами даних, повнотекстовий доступ до журналів та дослідницьких ресурсів: SAGE Journals та SAGE Reserch Methods, доступ до електронної бібліотеки «Гребенников».

На зміну суто бібліотечному або бібліографічному обслуговуванню, тобто видачі документів чи бібліографічних відомостей про них, прийшли нові форми надання інформації, що заощаджують час користувача для вирішення інформаційного завдання. Це фактографічні бази даних із соціальних, правових, економічних питань, місцевого самоврядування, підприємницької діяльності, культурного життя.

Електронні технології дозволяють комплексно підходити до розв'язання інформаційних завдань, у результаті чого користувач одержує повний комплект різноманітних інформаційних матеріалів, включаючи Інтернет-ресурси з питань, що його цікавлять.

Зупинимось на деяких інноваціях, які вже впроваджені в роботу університетських бібліотек.

Організація бібліотечного простору. На сьогодні інноваційним є вільний доступ і зонування. Саме цей принцип було покладено в основу реорганізації системи обслуговування багатьох бібліотек. Відкрита бібліотека – безбар'єрний доступ до фондів (відкриті фонди читальних залів, книгосховищ, система простих покажчиків), довідкові послуги в режимі chat, доступність сервісних послуг (попереднє замовлення, інформація про наявність документа, продовження терміну користування), комфортність середовища (відсутність традиційних кафедр видачі, що сприяє ліквідації бар'єрів у спілкуванні з персоналом бібліотеки, Wi-Fi-доступ), зручний графік роботи, інформування за допомогою електронного навігатора, електронний формуляр та ін.

У читальному залі наукової юридичної літератури навчально-наукового інституту права і соціальних технологій та читальному залі навчально-наукового інституту економіки вже запроваджено віль-

ний доступ до фондів правової та художньої літератури.

Принцип зонування передбачає створення в бібліотеці зон ділового читання, періодики, релаксації, буккросингу, до речі, останній успішно працює в структурних підрозділах нашої книгозбірні.

Постійно в полі зору бібліотеки - *соціокультурна діяльність*.

У професійний лексикон сучасного бібліотекаря увійшло нове словосполучення - соціокультурна діяльність. Переважно під цим видом діяльності мається на увазі організація музичних, літературно-мистецьких вечорів і зустрічей, презентації нових книг, біобібліографічних покажчиків і книжково-ілюстративних виставок, організація роботи клубів і об'єднань за інтересами, рекламування бібліотеки, зв'язки з громадськістю, ЗМІ - тобто всі ті заходи, які колись були складовими так званої «масової роботи».

Основним і пріоритетним напрямом у соціокультурній діяльності є розкриття бібліотечних фондів, що здійснюється у напрямі популяризації світової історії, науки, культури, мистецтва, кращих зразків художньої книги. Перевага надається розкриттю сторінок української історії, донесенню до користувачів, особливо молоді, всього розмаїття української літератури, звичаїв, традицій, обрядів нашого народу. Вагоме місце займає популяризація творчості письменників-земляків.

Можливості Інтернету дали новий поштовх для розвитку виставкової роботи бібліотек у віртуальному середовищі. Це дозволяє:

- забезпечити збереження документів при практично необмеженому терміні експонування їх в електронному віртуальному режимі;
- розкрити зміст представлених документів за допомогою анотацій та візуального ряду;
- представити документи обраної тематики;
- надати користувачам можливість дистанційного перегляду віртуальної виставки на сайті бібліотеки у будь-який час доби.

На сайті НБ ЧНТУ можна ознайомитися з найбільш актуальними виставками, представленими в електронному вигляді, серед них: «Європа – наш спільний дім», «Спочатку було слово...», «Князь Ярослав Мудрий», «Поезія – безсмертний дотик до душі», «Невичерпне джерело музики», «У світі палітри» та ін.

Особливо важливими для бібліотеки є зв'язки з пресою, телебаченням і радіо, оскільки громадська думка (90%) переважно фор-

мується саме через ЗМІ. Основними формами взаємодії бібліотек із пресою є прес-конференції, постійні колонки, присвячені бібліотеці, публікація статей працівників бібліотеки, інтерв'ю з ними, а також журналістські статті.

Організуючи соціокультурні заходи, виставки, конференції необхідно запрошувати журналістів з місцевих телерадіокомпаній та газет, прагнути до висвітлення діяльності книгозбірні у програмах телебачення та радіо. Все це сприяє підвищенню авторитету бібліотеки.

Реклама бібліотеки та послуг. Можливість використовувати сучасні технології дала новий поштовх розвитку рекламної діяльності, за допомогою якої можна сформувати стійкий інтерес до книгозбірні, інформувати про її діяльність. Презентуючи фонд, книгу, треба насамперед наголошувати на тому, яку користь отримує відвідувач від читання та співробітництва з бібліотекою. Різноманітні рекламні повідомлення бібліотека розміщує на своїх веб-сайтах. Рекламою можливостей нашої бібліотеки стали «Бібліодайджест» та «Бібліотечний кур'єр». Розширилися і традиційні форми реклами (інформаційні стенди, виставкові вітрини, стінгазети, друкарська продукція (буклети, читацькі квитки, покажчики) та ін.

Інноваційні перетворення торкнулися і методичної роботи, яка включає систему перспективного планування, поглиблення аналізу, надання цільової допомоги, удосконалення системи підвищення кваліфікації кадрів.

Методична робота – це мистецтво керувати організаційними та технологічними процесами бібліотеки, що базується на вивченні й аналізі діяльності структурних підрозділів, їхніх статистичних показників, планів, звітів методом перевірки.

Методична діяльність нині поєднує в собі збереження традицій та перевірених часом форм бібліотечної роботи з цілим арсеналом нововведень, продиктованих новими соціально-економічними умовами та викликами часу.

Плануючи і організовуючи методичну діяльність, слід приділяти увагу таким напрямам:

- виявлення та поширення інновацій;
- впровадження інноваційних методів діяльності;
- розвиток творчої ініціативи;
- аналіз та узагальнення діяльності підрозділів;

- вивчення та впровадження передового досвіду, впровадження та використання сучасних новітніх інформаційних технологій;
- рекламно-іміджева діяльність;
- бібліотечний фіндрейзинг;
- огляди-конкурси;
- розробка організаційно-технологічної документації;
- удосконалення системи підвищення фахової кваліфікації різних категорій працівників;
- надання консультаційно-методичної допомоги бібліотекарям.

У методичній роботі корисним може стати блог. Блог – це різновид веб-сайта. Організовується він на різних платформах, сервіси яких допомагають створити індивідуальний стиль, змінювати оформлення. Форма подачі матеріалу різна – коротке повідомлення, нотатки, виступи, статті. При написанні статей для блогу необхідно надавати перевагу темам, що мають практичне значення для бібліотекарів і стимулюють до дії. Якщо це досвід бібліотек зарубіжних країн, то враховувати можливості для його застосування в умовах українських реалій. Особливу увагу приділяти кращому досвіду роботи вітчизняних бібліотек, який вартий уваги. У блозі можна розміщувати не тільки текст і світлини, але й електронну презентацію, відеоролик і навіть цілу брошуру. Також контент блогу може включати відомості про події літературно-мистецького життя, довідки та індивідуальні консультації з окремих питань, актуальну і корисну інформацію з Інтернету й фахових періодичних видань.

Таким чином, методист може оперативнo донести до колег свої рекомендації, обговорити роботу і проблеми, обмінятися матеріалами і корисними посиланнями.

У пріоритетний напрям діяльності бібліотеки перетворилася наукова робота, якої теж торкнулися інновації. У її основі - вивчення книги, наукове формування та розкриття змісту фондів, досконале вивчення і дослідження явищ та фактів бібліотечної практики, їх критичний аналіз, проведення експериментів для одержання науково-обґрунтованих висновків щодо поліпшення бібліотечної справи.

Наукову діяльність бібліотеки складає: науково-дослідна, науково-методична, науково-бібліографічна робота:

- науково-дослідна - аналіз, оцінка, зіставлення й узагальнення наукових результатів її діяльності, розроблення затвердженої тема-

тики НДР у галузі бібліотекознавства, книгознавства та інформатики, спрямованих на удосконалення бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування студентів, викладачів і співробітників університету;

- науково-методична - застосування результатів наукових досліджень і досвіду діяльності інших бібліотек, розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій та організаційно-методичних матеріалів;

- науково-бібліографічна - науково-бібліографічний супровід наукової роботи вишу і бібліотеки, що завершується виданням покажчиків, аналітичних оглядів.

Науково-дослідна робота є одним з основних напрямів діяльності книгозбірні вищого навчального закладу. Тема нашої науково-дослідної роботи - «Сучасні тенденції розвитку бібліотеки в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу і наукової діяльності ВНЗ».

Таким чином, нові інноваційні завдання, які постали перед бібліотекою, окреслили роль наукової діяльності, сформували та визначили нові теми досліджень. Співробітники бібліотеки розробляють актуальні наукові теми щодо збереження книжкових фондів, властивості книги в соціокультурному просторі, відслідковують історію університету та бібліотеки, складають біобібліографічні покажчики, розробляють методичні видання.

Науково-видавнича діяльність бібліотеки є одним із компонентів її наукової роботи. Результати всіх видів науково-дослідної роботи відображаються у друкованих виданнях бібліотеки. Основним напрямом видавничої діяльності наукової бібліотеки є підготовка та видання «Наукового вісника», що узагальнює результати наукової роботи університету, а також матеріалів науково-практичних конференцій, бібліографічних покажчиків, дайджестів, інформаційних списків, методико-бібліографічних матеріалів.

Завдяки інноваційній роботі формується імідж сучасної бібліотеки:

- зовнішній (оформлення інтер'єрів, комфортність бібліотечного середовища); основна діяльність бібліотеки, її інформаційна робота, імідж бібліотекаря (поведінка, психологічні та професійні якості), імідж бібліотечної освіти; система заходів зі створення та підтримання іміджу (паблік рілейшнз, реклама бібліотеки в ЗМІ, видання посібників та рекомендацій);

- внутрішній - організація роботи бібліотеки з точки зору її співробітників (ставлення до своєї роботи, управління бібліотекою та стиль керівництва, соціально-психологічний клімат у колективі, самооцінка співробітників, ступінь задоволеності роботою), кадрова політика (турбота про кадри, наявність системи заохочення співробітників, організація курсів з підвищення кваліфікації, конкурсів професійної майстерності);

- незалежний - узагальнене уявлення про роботу бібліотеки, сформоване у масовій свідомості.

Для визначення ефективності інноваційної діяльності використовуються такі критерії:

- *Презентативність*. Виразність інноваційної ідеї, рівень її представленості, культура презентації ідеї, її популярність у бібліотечній методиці та практиці.

- *Ексклюзивність*. Яскраво виражена індивідуальність (масштаб і рівень реалізації ідей). Вибір, повнота та оригінальність рішення інноваційних ідей.

- *Прогресивність*. Актуальність, наявність нових ідей, що виходять за рамки стандарту та відповідають тенденціям сучасної бібліотеки.

- *Мотивованість*. Наявність прийомів та умов мотивації, залучення кожного до активної творчої роботи зі створення нового продукту діяльності.

- *Оптимальність*. Достатність використовуваних засобів, їхнє поєднання, зв'язок із метою та результатом (проміжним і кінцевим).

- *Ефективність*. Результативність. Уміння адекватно проаналізувати результати діяльності.

- *Технологічність*. Чіткий алгоритм інновації (фази, етапи, процедури), наявність оригінальних прийомів актуалізації, проблематизації, прийомів пошуку та відкриття.

- *Загальна культура*. Ерудиція, нестандартність мислення, стиль спілкування, культура інтерпретації досвіду бібліотечних працівників.

Інноваційні перетворення бібліотеки здійснюються поетапно:

- етап модернізації - традиційні бібліотечно-бібліографічні процеси за допомогою інформаційних технологій, модернізуючись, виконуються більш ефективно. Центром впровадження зусиль працівників бібліотеки стає процес електронної каталогізації та створення електронної картотеки книгозабезпечення;

- етап інновацій - зусилля працівників бібліотеки спрямовані на виконання завдань з подальшої автоматизації внутрішніх процесів (започаткування електронної книговидачі на основі штрих-кодування, автоматизоване опрацювання документів, розвиток електронної бібліографії тощо), використання можливостей Інтернет/Інтранет-технологій, вихід у зовнішній простір, обслуговування користувачів повними текстами у режимі віддаленого доступу;

- етап трансформації - діяльність бібліотек базується на мультимедійних технологіях і діє переважно у віртуальному просторі.

Мета наукової бібліотеки – бути центром інтегрованого інформаційного забезпечення навчального і наукового процесів та культурологічної діяльності університету. Саме на це спрямована інноваційна політика в нашій бібліотеці. Необхідною умовою успішної інноваційної діяльності НБ ЧНТУ є розробка «Концепції розвитку на період 2015-2019 року».

Плани на подальшу інноваційну діяльність бібліотеки пов'язані з:

- реорганізацією структури бібліотеки;
- поповненням і оновленням комп'ютерного парку;
- веб-орієнтацією каталогів (доступ до єдиного електронного каталогу через мережу Інтернет);
- розширенням АРМ для читачів у читальних залах з доступом до мережі Інтернет);
- забезпеченням впровадження автоматизованого обслуговування читачів;
- участі у корпоративних проектах;
- впровадженням разом з кафедрами спільних проектів по створенню інформаційного середовища та формуванню інформаційної культури;
- соціокультурною діяльністю;
- запровадженням нових форм роботи в діяльність бібліотеки і насиченням існуючих новими інноваційними методами;
- проведенням аналізу результативності інноваційної діяльності за окремими напрямками роботи бібліотеки;
- систематичним підвищенням кваліфікації співробітників бібліотеки.

Будь-яка інноваційна діяльність повинна мати кінцевий ефективний результат. Інакше всі наші нововведення не мають сенсу. Тому

тут неабияку роль грає управлінський аспект діяльності бібліотек.

Особливе значення в управлінні бібліотечними новаціями мають маркетингові дослідження. Вони охоплюють весь інноваційний процес від пошуку нових ідей до реалізації їх в інновації і злиття з практикою. Але визначальним фактором бібліотечної інноваційної діяльності є творчість бібліотечних працівників – ініціаторів і виконавців інноваційних ідей.

Виокремимо декілька умов, важливих для розвитку професійної бібліотечної творчості:

1. Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності. Наявність матеріальних, фінансових, організаційних та інших можливостей є стимулом для реалізації творчого потенціалу.

2. Постійне професійне спілкування. Необхідно сприяти організації комунікативних процесів у практичній діяльності.

3. Наявність системи додаткового навчання (програми адаптації, професійного росту, підвищення кваліфікації, навчання працівників, які не мають бібліотечної освіти тощо).

Все це формує установку на професійний розвиток, реалізацію творчих ідей.

Організаційно-управлінські інновації в бібліотеці спрямовані на реструктуризацію та забезпечення професійного зростання працівників. Одним із пріоритетних напрямків у сфері управління бібліотекою є здійснення кадрової політики, що спрямована на досягнення високого професіоналізму працівників та розвиток їхнього творчого потенціалу.

У системі формування інноваційної культури бібліотекаря та інноваційної бібліотечної політики провідна роль належить безперервній освіті персоналу бібліотеки. Креативними формами навчання працівників бібліотеки є семінари, школи новацій та профмайстерності, творчі лабораторії, дні професійного спілкування, презентації.

У нашій бібліотеці щомісяця проводяться засідання «Школи майстерності», на яких співробітники навчаються та знайомляться з досвідом роботи своїх колег.

Впровадження інновацій у практику роботи бібліотеки можливе лише завдяки оперативному та якісному бібліотечному менеджменту.

Одним з головних напрямків бібліотечного менеджменту є розробка організаційно-методичних і технологічних документів. Розро-

бка регламентуючих і технологічних документів, які визначають і закріплюють виконання усіх процесів, забезпечує налагоджений механізм керівництва. Напрямки науково-методичної роботи визначає постійний моніторинг змін у діяльності бібліотеки та прийняття на цій основі методичних рішень, які сприяють впровадженню нових технологій у роботу бібліотеки та поліпшенню бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів.

Слід зазначити, що в бібліотечну практику вже впроваджено таке поняття, як інноваційний менеджмент. Моніторинг, оцінка, трансляція, стимулювання, практичне засвоєння інноваційних практик і технологій, мінімізація ризиків повинні увійти в практику роботи кожного керівника, який хоче бачити свою бібліотеку сучасною й такою, що розвивається.

Зміни, які відбуваються в бібліотечній діяльності, сприяють набуттю університетськими бібліотеками нового статусу в якості обслуговування, конкурентоспроможності. Для забезпечення сталого розвитку інноваційної діяльності наша бібліотека має визначити для себе конкретні завдання з формування комфортного внутрішнього комунікаційного середовища, основними з яких є:

- зменшення трудомісткості окремих операцій;
- комфортність роботи для співробітників і користувачів.

Інноваційні зрушення є обов'язковою та невід'ємною частиною бібліотек, які прагнуть шукати, створювати і впроваджувати нововведення у свою діяльність. За словами американського вченого-економіста П. Друкера, «щоб мати майбутнє, потрібно бути готовим робити щось нове».

Література

1. Библиотечное дело: Терминолог. словарь. – М.: 1997. – С. 45.
2. Вилегжаніна Т. Інновації – визначальний фактор розвитку бібліотек України [Текст] / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2009. - № 3. – С.6-9.
3. Дригайло В. Г. Основы управления библиотекой высшего учебного заведения : науч.-практ. пособие [Текст] / В. Г. Дригайло, Е. В. Башун, В. Н. Вольнец. - 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Либерия, 2004. — 328 с.
4. Колесникова Т. Інформатизація бібліотек вищої школи: шляхи еволюції та сучасний стан [Текст] / Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 2. — С. 25–29.
5. Колесникова Т. О. Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії [Текст] / Т. О. Колесникова // Вісник Книжкової палати. - 2012. - № 11. - С. 21-22.

6. Колесникова Т. О. Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії [Текст] / Т. О. Колесникова // Вісник Книжкової палати. - 2013. - № 1. - С. 19-24.

7. Проценко Т. Формування іміджу сучасної бібліотеки [Текст] / Т. Проценко // Бібліотечна планета. - 2013. - № 3. - С. 10-12.

8. Романюк О. Блог методиста як інструмент для професійного розвитку бібліотекарів та впровадження бібліотечних інновацій [Текст] / О. Романюк // Бібліотечна планета. - 2012. - № 2. - С. 18-20.

9. Соляник А. Наукові дослідження як чинник розвитку бібліотечних інновацій [Текст] / А. Соляник // Бібліотечна планета. - 2012. - № 2. - С. 26-28.

УДК 027.7:025.5:004

В. Б. Калита,
завідувач науково-бібліографічним відділом
наукової бібліотеки ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО СУПРОВОДУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА (З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ)

На початку третього тисячоліття світ увійшов в еру інформатизації. Особливістю цього періоду розвитку людства є лавиноподібне нагромадження інформації. Передусім цей процес торкнувся освіти. Інноваційний розвиток вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики, а також постійні освітянські реформи в нинішніх умовах обумовлюють необхідність повноцінного наукового інформаційного забезпечення. З цією метою освітянські бібліотеки як невід'ємна складова галузі освіти для здійснення вищезазначеного і визначають пріоритетні напрямки своєї діяльності. Створення у бібліотеках принципово нових видів інформаційних ресурсів, організація доступу до віддалених та локальних джерел інформації стали найважливішим завданням інформаційного забезпечення науки та освіти. Разом з подальшим розвитком цього напрямку бібліотеки модернізують свої традиційні технології з метою підвищення якості та оперативності бібліотечно-інформаційного обслуговування. Інформаційне забезпечення фахових потреб освітян, формування єдиного

інформаційного ресурсу передусім покладено на науково-бібліографічні відділи бібліотек, зокрема на науково-бібліографічний відділ Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, який здійснює організацію функціонування і надання бібліотечно-інформаційних послуг учасникам освітнього процесу педагогічного вишу.

Єдиний інформаційний простір для учасників процесу навчання має забезпечувати:

- доступність інформаційних матеріалів (монографій, підручників, навчальних посібників, мультимедійних засобів тощо) з кожного робочого місця;
- можливість доступу до навчальних систем на основі Інтернету, інтернет-технологій.

Відомий дослідник створення електронних бібліотек Я. Л. Шрайберг зазначає, що сучасна бібліотека зобов'язана забезпечити вільний доступ до інформації й документів усім категоріям користувачів незалежно від того, де вони перебувають, де знаходиться інформація, що затребується. Електронний каталог і є тією ланкою, яка наближає читача до ресурсу бібліотеки лише одним кліком, незалежно від фізичного місця розташування читача. Для цього достатньо зайти на сайт Наукової бібліотеки ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка у розділ *Послуги*, підрозділ *On-line замовлення* для активного самостійного пошуку в електронному каталозі бібліотеки необхідної літератури. Саме постійне щоденне влиття аналітичного матеріалу до електронного каталогу і картотек і є першочерговим завданням науково-бібліографічного відділу.

Електронний каталог бібліотеки створений на базі програми «УФД/Бібліотека». Електронний каталог – це основа електронної бібліотеки, яка містить описи всіх видів документів, таких як книги, брошури, методичні посібники, навчальні матеріали, періодичні видання, автореферати дисертацій тощо. Перехід до автоматизованих технологій за допомогою програми об'єднав виробничі процеси комплектування, каталогізації, штрих-кодування та обслуговування в єдину автоматизовану систему. Завдяки електронному каталогу значно покращується якість і швидкість пошуку, ефективність роботи бібліотекарів. Досвід бібліографічного обслуговування підтверджує той факт, що ми маємо справу з цифровим поколінням дітей, адже наш читач, особливо студент, охочіше працює саме з елект-

ронним каталогом у програмі «УФД/Бібліотека» перед звичним для нього екраном комп'ютера з можливістю скинути одержану інформацію на звичного носія інформації – USB - накопичувач (ручка чи олівець, зошит або блокнот – наразі рідкісні супутники нинішнього студента, їх замінили сучасні гаджети). Проте разом з електронним каталогом паралельно ведуться традиційні каталоги та картотеки.

Наскільки інформаційний простір бібліотеки відповідає запитам користувачів, настільки успішною є навчальна та науково-дослідницька робота закладу. Саме від чіткої структури інформаційного простору бібліотеки залежить створення необхідного для бібліотеки набору інструментів, використання яких забезпечує кожному студенту та науковцю університету оперативний доступ до матеріалів та документів бібліотечного фонду, а бібліотекарям – реалізацію нових форм роботи з користувачами. Надійність процесу обслуговування в бібліотеці визначається не кількістю послуг, що надаються, а тим, наскільки повно і якісно вони задовольняють інформаційні потреби. Невід'ємною складовою системи інформаційного сервісу бібліотеки є бібліографічне обслуговування.

Бібліографічна служба одна з перших відчуває зміни, що відбуваються в житті освітян. Найчастіше саме по бібліографічній роботі користувачі оцінюють бібліотеку в цілому, бо саме остаточний продукт праці бібліографів – довідково-бібліографічний апарат, тобто каталоги і картотеки, і є форпостом для пошуку потрібної інформації читачем. Тому каталоги та картотеки, як традиційні, так і електронні, мають бути інформативно актуальні, професійно грамотні та максимально зрозумілі користувачеві.

Ефективність інформаційно-довідкової роботи значною мірою визначається станом довідково-пошукового апарату бібліотеки. У нашій бібліотеці він складається зі службового абеткового каталогу, читацького абеткового каталогу, систематичного каталогу, головної довідкової картотеки статей, топографічного каталогу, каталогу іноземної літератури, каталогу авторефератів дисертацій, каталогу дипломних робіт, каталогу літератури діаспори, ряду тематичних картотек, а також електронного каталогу, які ведуться паралельно.

Найзначнішою за обсягом, поповненням новими матеріалами і популярністю серед користувачів є красназавча картотека «Чернігівщина: історія і сучасність». У системі «УФД/Бібліотека» ведеться електронна версія цієї картотеки – новий тематичний каталог під

назвою «Краєзнавча картотека», де збирається матеріал з історії та сьогодення Чернігівської області.

Постійно поповнюється новими матеріалами електронна тематична картотека наукових праць викладачів ЧНПУ. Кожна наукова праця включається як до персоналій викладачів, так і до рубрикуатора програми «УФД/Бібліотека». Тематична картотека «Знаменні і пам'ятні дати» теж має друковану та електронну версії.

Крім вищезгаданих, ведуться і систематично поповнюються такі тематичні картотеки:

- «Відродження національної системи освіти України»;
- «Передовий педагогічний досвід учителів України»;
- «Історія Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка»;
- «Педагоги-новатори»;
- «Шестилітки навчаються»;
- «Історична проза»;
- «Пізнання прекрасного»;
- «Мудрість кризь віки»;
- «Вірші»;
- «Галерея портретів»;
- «Ізотека».

Довідково-пошуковий апарат відділу та належно організоване бібліографічне обслуговування забезпечує всі наукові, методичні та інформаційні запити користувачів. Для цього у книгозбірні пропонуються засоби та інструментарій для пошуку та представлення наукової інформації та надання доступу до неї: електронний каталог на весь фонд (ЕК), бази даних (БД), повнотекстові власні та придбані електронні документи.

Разом із традиційними бібліотечними послугами, наша бібліотека надає такі сервісні послуги: робота з електронним каталогом та іншими електронними базами бібліотеки, доступ до ресурсів Інтернет, робота з виданнями на електронних носіях, сканування матеріалів, запис інформації на оптичні носії, флеш-карти, попереднє он-лайн замовлення необхідних документів, надання ПК для самостійної роботи з електронними базами даних.

Важливою ланкою науково-бібліографічної діяльності є підготовка та випуск бібліографічних тематичних та біобібліографічних покажчи-

ків. Біобібліографічні покажчики несуть в собі значний суспільно значущий інформаційний заряд: відображають внесок викладача-науковця чи колективу викладачів у відповідну галузь науки та педагогіки, узагальнюють їхній науковий досвід, персоніфікують історію вузу, доповнюють краєзнавчі матеріали, виконують виховну функцію. Біобібліографічні покажчики виходять у серії «Наукова спадщина викладачів ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка». Серед найновіших вийшли з друку такі: «Провідний дослідник давньоруських міст (до 60-річчя Володимира Петровича Коваленка)», «Лідія Микитівна Кобко», «Леонід Михайлович Кузьомко». Кожен із покажчиків поліграфічно оформлений та має обов'язкові розділи: Від упорядників, Біографія, Хронологічний покажчик праць, Публікації про ..., Іменний покажчик співавторів. На тему нашого буремного дня видано тематичний покажчик «Українство у світі: базові цінності, ідентичність, самоактуалізація».

Синтез традиційних та інноваційних підходів під час їх підготовки дозволяє зробити їх затребуваними нашими користувачами. Особливо значущим є покажчик праць викладачів ЧНПУ за відповідні роки (останній підготовлений за 2012-2013 рр.), оскільки відображає науково-педагогічну діяльність як особисто кожного викладача, так і кафедр та факультетів вузу за відповідний хронологічний період. До нього звертаються і студенти, і професорсько-викладацька аудиторія. Покажчики підготовлено згідно з вимогами ДСТУ ГОСТ 7.1.:2006. Підготовка будь-якого покажчика вимагає чималих професійних знань (чітких знань сучасної української мови, ГОСТу, правил скорочень) та клопіткої наполегливої співпраці з викладачами та кафедрами.

З метою інформаційно-бібліографічного супроводу навчального процесу на допомогу студентам та викладачам відповідно до їхніх заявок, а також принагідно до знаменних та ювілейних краєзнавчих дат, НБВ традиційно випускає рекомендаційні списки літератури. Серед них такі: «Т. Г. Шевченко і Чернігівщина (до 200-річчя з дня народження генія)», «Співець Зачарованої Десни (до 120-річчя з дня народження О. Довженка)», «Пам'ятки культури у змісті курсів всесвітньої історії» та ін.

Усі підготовлені НБВ видання (покажчики, списки) розміщені на сайті Наукової бібліотеки, а бібліографічний покажчик праць викладачів представлений в електронному варіанті.

Інформаційно-бібліографічна робота ведеться диференційовано,

використовуються індивідуальні, групові та масові форми роботи.

Індивідуальна інформація надається окремим викладачам, керівникам структурних підрозділів, ректору вузу та представникам адміністрації. Серед користувачів індивідуальної уваги та інформації потребують студенти, магістранти та аспіранти, які займаються науково-дослідною роботою.

Наступна форма інформування – це обслуговування певної групи користувачів інформації, які мають близькі за змістом інформаційні потреби: студенти однієї спеціальності, викладачі однієї дисципліни.

Масова форма інформування – це інформування всіх користувачів бібліотеки. Головна його мета – інформування про нові надходження до бібліотеки, їх пропаганда, сприяння самоосвіті. У нашій бібліотеці застосовуються такі форми масового бібліографічного інформування: організація виставок нових надходжень, відкритих переглядів літератури, а також інформаційні огляди літератури відповідної тематики. Така форма інформаційної роботи користується популярністю серед викладачів та студентів вузу, особливо напередодні педагогічної практики, виховної роботи у школі та в літніх оздоровчих таборах. Традиційно основними формами співпраці з кафедрами вузу є Дні кафедри – спільна робота бібліотеки і кафедри, та Дні спеціаліста – робота з викладачами і студентами старших курсів.

Співпраця з кафедрами та факультетами проявляється в інших формах роботи, які для них більш прийнятні. Це виконання письмових довідок, списків, бібліографічних та рекомендаційних покажчиків літератури тощо.

Інформаційне забезпечення викладачів та науковців здійснюється за традиційними схемами ВРІ (вибіркового розповсюдження інформації) та ДОК (диференційованого обслуговування керівників).

Нові технології в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні бібліотеки забезпечують:

- створення бази даних на допомогу навчальному та науковому процесам університету;
- створення бази даних праць науковців, викладачів університету на основі бібліографічних покажчиків, біобібліографічних покажчиків;
- видавнича діяльність;
- консультативна діяльність;
- ознайомчі екскурсії бібліотекою.

З метою прискорення та покращення якості надання послуг користувачам налагоджено автоматизовану видачу навчальної та наукової літератури. Обслуговування ведеться за електронними формулами.

Серед стратегічних напрямів розвитку Наукової бібліотеки є:

- продовження комп'ютеризації та автоматизації бібліотечних процесів;
- створення комфортних умов для роботи користувачів як у традиційному, так і електронному середовищі бібліотеки;
- відкриття зон вільного доступу до фонду;
- оцифрування рідкісних документів;
- надання користувачам можливості вибору оптимального для них способу отримання інформації та обсягу наданих послуг;
- впровадження нового напрямку бібліографічної діяльності – веббіографії – обліку та впорядкування різноманітних за змістом і видами електронних ресурсів мережі Інтернет, списків Інтернет-ресурсів, спрямованих на облік і відбір ресурсів Інтернету, необхідних, насамперед, самим бібліографам для ДБО користувачів;
- впровадження нової форми виставкового експонування документів – віртуальної (онлайнної, електронної) виставки, перевагою її є те, що це – умовно не обмежений у часі та просторі захід, у межах якого бібліотека має можливість розмістити текстову інформацію, графічне та відеозображення експонатів, що розкривають зміст виставки. Користувачі у зручний для себе час можуть знайомитися з представленими на виставках документами;
- створення власних архівів-репозитаріїв освітньої інформації, які зможуть містити навчальні посібники, підручники, навчальні плани, методичні рекомендації та інші матеріали, створені працівниками навчального закладу.

Таким чином, бібліотека університету перетворюється зі сховища друкованих документів на автоматизований бібліотечно-інформаційний центр, що забезпечує доступ до інформації, незалежно від місця її зберігання, і стає справжнім навігатором у світі інформаційних освітянських послуг.

Література

1. Беліна, Л. Комп'ютерні технології як невід'ємна складова інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів наукової бібліотеки / Л. Беліна // Нау-

кові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Вип. 24 / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського; АБУ. – К., 2009. – С. 117–125.

2. Білоус, В. Модель сучасної бібліотеки вищого навчального закладу / В. Білоус // Бібл. форум України. – 2014. – №1. – С. 44–45.

3. Бова, І. Сучасні форми обслуговування користувачів бібліотек вишів в умовах електронного середовища / І. Бова, Т. Марун // Бібл. форум України. – 2014. – №2. – С. 9–12.

4. Зинченко, І. Традиції и новации в подготовке библиографических пособий / І. Зинченко // Бібл. форум України. – 2014. – №1. – С. 36–38.

5. Іваницька, Т. Інформаційний простір бібліотеки: нові технології – нові можливості / Т. Іваницька, Н. Фадєєва // Вища школа. – 2011. - № 4. – С. 113–121.

6. Павленко, Т. Сучасні тенденції розвитку бібліотек вищих навчальних закладів / Т. Павленко // Бібліотечний форум України. – 2010. - № 4. – С. 24–29.

7. Рубан, А. Інформаційні ресурси з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, документознавства та інформаційної діяльності в сучасному світі / А. Рубан // Шк. б-ка плюс. – 2014. – №5–6. – С. 14–19.

8. Трачук, Л. Вебліографічні ресурси українських бібліотек / Л. Трачук // Вісник книжкової палати. – 2010. – № 3. – С. 31–34.

9. Якубенко, Я. А. Бібліотечно-інформаційне забезпечення користувачів / Я. А. Якубенко // Шк. б-ка. – 2014. – №5. – С. 25–26.

УДК 01:004.774

А. А. Савенко,
завідувач інформаційно-бібліографічним
відділом наукової бібліотеки ЧНТУ

ВЕБЛІОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ БІЛЬШ ЕФЕКТИВНОГО КОРИСТУВАННЯ РЕСУРСАМИ ІНТЕРНЕТ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Бібліографія була і буде постійним супутником освіти, помічником тих, хто веде цілеспрямований пошук інформації. Посилення в останні роки "наскрізної функції" бібліографії пов'язано із запровадженням комп'ютерних технологій. Бібліографічні процеси поєднують бібліотечну та науково-інформаційну діяльність у задоволенні інформаційних потреб користувачів. Сьогодні інформаційно-бібліографічне обслуговування значною мірою визначає характер бібліотеки як науково-освітнього, інформаційного та культурного

центру. Особливостями роботи інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки ВНЗ є інформаційно-бібліографічне забезпечення наукової діяльності та навчально-виховного процесу. Світові перспективи розвитку університетських бібліотек із задоволення освітніх і наукових потреб засновані на широкому використанні електронних ресурсів. Стрімкий розвиток інформаційних технологій впливає на зміст та форми довідково-бібліографічної роботи. [1;16] Довідково-бібліографічний фонд у його звичайному вигляді доповнюється і замінюється електронними джерелами, які створюють основу для виконання різноманітних запитів користувачів. Досить широко використовуються в нашій бібліотеці такі види електронних джерел, як бази даних. Сучасні бази даних надаються як в он-лайн доступі - це Електронний каталог (ЕК), так і за допомогою Wi-Fi-зони читального залу №1 через сайт бібліотеки до локальної мережі університету, де розташована Електронна бібліотека (ЕБ). Так, в Електронній бібліотеці за період з 1.01.14 по 1.07.14 було зареєстровано 4052 відвідувань та 14517 скачувань, в електронному каталозі - 1550 відвідувань та 1490 скачувань.

Одним з нових напрямків інформаційно-бібліографічної роботи є так звана вебліографія. Термін "вебліографія" (вебографія) вперше був використаний американськими бібліотекарями у 1990 році в газеті «Нью-Йорк-Таймс». У європейській пресі цей термін зустрічається набагато пізніше - з середини 90-х років, а в російській та українській - починаючи з 2000 року [2;2].

Вебліографія представляє собою сферу діяльності з підготовки систематизованих анотованих переліків адрес Інтернет-сайтів, відібраних за конкретною темою або рядом інших параметрів.

Вебліографія - це зроблений раніше будь-якою особою (бібліографом, модератором ресурсу, автором тексту, до якого є посилання на додаткові ресурси, тобто кваліфікованим спеціалістом) якісний відбір посилань Інтернет-адрес за темою, роком публікації, змістовною коректністю та іншим критерієм [4;3].

Це робить пошук більш передбаченим, таким, що відповідає запиту, сприяє розповсюдженню більш якісної та достовірної інформації, що володіє науковими та художніми перевагами.

Про вебліографію в теоретичному плані сьогодні написано небагато, частіше можна зустріти практичні розробки вебліографічних посібників публічних та вузівських бібліотек, що намагаються вийти

на нові методи роботи з читачами, тобто тут практика випереджає теорію [5;52].

Як новий напрямок діяльності, вебліографія поки що не визначила своє місце у співвідношенні з бібліографією, яка її і породила, не виробила свою теорію, методику, не визначилася термінологія, та і практика потребує більшої активності. Для розвитку цього напрямку необхідно багато чого: щоденний моніторинг Інтернет-ресурсів за розробленою схемою, потрібна каталогізація Інтернет-ресурсів.

На сайті наукової бібліотеки ЧНТУ, крім ЕК та ЕБ, представлені та працюють завдяки колегам з відділу інформаційних технологій доступи до таких ресурсів Інтернет:

- Міжнародні наукометричні бази даних (*Scopus* - бібліографічна і реферативна база даних і інструмент для відстежування цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях, *Scimago Journal & Country Rank (SJR)* - сайт показника рівня цитованості наукових журналів більше 230 країн світу на базі інформаційної системи *Scopus* (Elsevier BV), *Web of Science (WOS)* - найавторитетніша в світі аналітична база і база цитування даних журнальних статей та ін.);

- Міжнародні наукові пошукові системи *Scirus* (універсальна наукова пошукова система, здійснює повнотекстовий пошук за статтями журналів більшості великих іноземних видавництв (близько 17 млн. статей), статтями в найбільших архівах статей і препринтів, науковим ресурсам Internet (більше 250 млн. проіндексованих сторінок); багато разів визнавалася кращою спеціалізованою пошуковою системою), *Science Research Portal* (наукова пошукова система, що здійснює повнотекстовий пошук в журналах багатьох наукових видавництв, таких як Elsevier, Highwire, IEEE, Nature, Taylor & Francis і ін.; шукає статті й документи у відкритих наукових базах даних: Directory of Open Access Journals, Library of Congress Online Catalog, Science.gov і Scientific News), *Windows Live Academic, ResearchIndex*.

Крім того представлена вебліографія сайтів наукових видавництв:

1. Видавництво *Elsevier*. Пошук за журналами видавництва Elsevier (Physics Letters A, Physica D etc.).

2. Видавництво *Springer*. Пошук за журналами видавництва

Springer (Biological Cybernetics etc.).

3. Видавництво *Blackwell Publishers*. Пошук за журналами видавництва Blackwell Publishers.

4. Видавництво *World Scientific Publishing*. Пошук за журналами видавництва (наприклад, *International Journal of Bifurcation and Chaos in Applied Science and Engineering*).

Відділ інформаційних технологій разом з інформаційно-бібліографічним відділом створили вебліографію спеціалізованих пошукових систем з математики:

1. *Zentralblatt MATH database*. Пошук математичних статей, починаючи з 1931 року. База даних створена Європейським математичним суспільством і Гейдельберзькою Академією наук. Містить більше 1.8 млн документів.

2. *Directory of Mathematics Preprint and e-Print Servers*. Каталог посилань на архіви препрінтів та електронних публікацій з математики. Творці ставлять своєю метою зібрати дані про всі подібні ресурси зі всього світу.

З хімії та хімічних ресурсів - *ChemIndustry.com - The worldwide search engine of the chemical industry*.

Окремо хотілося б звернути увагу на репозитарії наукових видань, такі як:

- *Гарвестер української наукової інформації* - дає можливість одночасного пошуку в усіх 19 зареєстрованих депозитаріях України (понад 25 тис. одиниць статей, розділів книг, дисертацій тощо). Цей ресурс розроблений та впроваджений Житомирським державним університетом ім. І. Франка в рамках виконання проекту «Електронна бібліотека вищого закладу освіти, інтегрована в Європейські освітньо-наукові бібліотечні системи» та є власністю Міністерства освіти і науки (МОН) України.

- *ArXiv.org* - Лос-Аламоський архів електронних публікацій. Надає безкоштовні пошукові послуги з доступу до колекції наукових публікацій, які добровільно надані персональними авторами для вільного розповсюдження. Спеціалізується в галузях: комп'ютерних наук, астрофізики, фізики, математики, квантової біології, нелінійній динаміці. Кожен бажаючий після реєстрації має змогу не тільки отримувати повнотекстові документи, але і розміщувати повні тексти власних публікацій. Свідомі автори розміщують тут свої статті до публікації, а інколи і зовсім без цього. Містить пошукову систему по

тематичних розділах.

- *HighWire Press + Medline*. Highwire Press - це велике сховище наукових журналів, що надають безкоштовний повнотекстовий доступ до своїх статей (968 журналів, 1.39 млн статей). Ця пошукова система дозволяє здійснювати повнотекстовий пошук у цих журналах, а також пошук в Medline. Тут можна завантажити безкоштовні статті.

- *ELibUkr-OA* - мультидисциплінарний відкритий електронний архів для українських вчених, який накопичує, зберігає, розповсюджує та забезпечує довготривалий, постійний та надійний доступ до результатів досліджень (статті, навчальні матеріали, презентації тощо) українських науковців. Кожен бажачий після реєстрації має змогу розміщувати повні тексти власних публікацій та ін.

Представлені посилання на електронні архіви (репозитарії) провідних вузів України:

- *E-archive DonNTU* та *eDonNUIR* - Електронні архіви Донецького національного технічного університету - <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/>; <http://r.donnu.edu.ua/jspui/>;

- *eEast-UkrNUIR* - інституційний репозитарій (електронний архів) Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля - <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/>;

- *eKhNUIR* — Електронний архів Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна - <http://dspace.univer.kharkov.ua/>;

- *eKMAIR* — Електронний архів Національного університету «Києво-Могилянська академія» - <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/>;

- *EIAr* — Електронний архів Харківського національного університету радіоелектроніки <http://open-archive.kture.kharkov.ua/>;

- *ELARTU* — Інституційний репозитарій Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя - <http://elartu.tntu.edu.ua/?locale=uk>;

- *eIONUar* — Електронний архів-репозитарій Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова - <http://dspace.onu.edu.ua:8080/>.

Загальна кількість - 35 гіперпосилань.

Окремим розділом виділена веббібліографія «Корисні веб-сайти». Сюди входять сайти Освітнього порталу (вища освіта в Україні: новини, статті, довідник ВНЗ, Болонський процес, дистанційна освіта. Освіта за кордоном. Реферати), портал "Банк знань" (інформаційно-аналітичний освітній портал; все для навчання студентів), Ін-

женерный портал МТОМД.инфо (сайт про техніку, технічне обладнання промисловості, технології обробки матеріалів), Школа електротехніки (на сайті розміщено останні новини електротехніки, книги та статті електротехнічного напрямку), Даркелми-инфо (освітній портал для студентів з філософських наук: філософія, логіка, етика, естетика, культурологія, релігієзнавство), Сайт для безплатного вивчення англійського мови (сайт створено для того, щоб допомогти вивчити англійську мову).

Варто підкреслити важливість відкриття точки доступу до повнотекстової бази даних друкованої періодики, на яку оформлена передплата на 2014 рік - *PressPoint*. Тут можна прочитати журнали «Вісник господарського судочинства», «Економіка України», «Метрорологія та прилади», «Педагогіка і психологія», «Секретарь-референт», «Сети и телекоммуникации», «Філософська думка» та газету «Освіта України» за поточний рік.

Відкрито доступ і до електронної форми «Вісника ЧНТУ», що є фаховим виданням нашого університету та входить у наукометричну базу даних РИНЦ. За 7 місяців поточного року було зареєстровано 1954 відвідування та 9071 скачування цього збірника.

Більш детально розглянемо питання щодо використання Українського індексу наукового цитування та Міжнародного реєстру суб'єктів наукової діяльності ORCID при здійсненні наукометричного моніторингу суб'єктів наукової діяльності України.

Веб-сайт «Український індекс наукового цитування» - це складова програмно-апаратного комплексу для забезпечення моніторингу суб'єктів наукової діяльності України. Призначення системи - забезпечення збору, обробки та надання доступу до даних щодо показників активності індивідуальних та колективних суб'єктів наукової діяльності України. Основною функцією сайту є надання можливостей аналізу загальних тенденцій розвитку наукового комплексу України, ролі та місця окремих учених та установ у розвитку національних наукових шкіл. Зокрема, сайт забезпечує:

- перегляд довідкової інформації про вчених та їхні публікації;
- перегляд довідкової інформації про наукові установи України та їхніх співробітників;
- перегляд аналітичної інформації про індивідуальні показники публікаційної активності учених, показники цитованості їхніх робіт та ключові наукометричні показники;

- перегляд аналітичної інформації про показники публікаційної активності та динаміки цитованості робіт співробітників наукових установ України різних систем та відомств;

- перегляд зведених звітів про публікаційну активність учених України (окремого регіону) за визначений період часу.

У базах даних сайту зберігаються реєстри індивідуальних та колективних суб'єктів наукової діяльності, інформація про публікації та показники їхньої цитованості отримується Сайтом із зовнішніх наукометричних джерел

Міжнародний реєстр учених *ORCID* (Open Researcher and Contributor ID) - некомерційна ініціатива зі створення єдиного реєстру вчених з персональними алфавітно-цифровими кодами, які унікально ідентифікують учених та їхній науковий доробок у межах світової науково-інформаційної спільноти.

Навіщо потрібен ID *ORCID*? Його наявність дозволяє уникнути помилок, пов'язаних із написанням прізвищ на слух, написанням їх різними мовами тощо. Спрощується та автоматизується процес ідентифікації автора та зв'язки з його статтями.

Кому корисний ID *ORCID*? Насамперед, автору. Вказання свого ID *ORCID* спрощує узгодження інформації про автора. Йому не потрібно збирати перелік своїх публікацій. Кожен видавець відсилає інформацію про статті, що надруковані в його журналах. Редакція видання, знаючи ID автора, має можливість зв'язатися з ним та переглянути його публікації. Університет може відстежувати інформацію про своїх співробітників, формувати звіти про наукову діяльність. Наукові товариства отримують можливість адмініструвати членів своїх товариств та учасників конференцій за допомогою наявних ID. Фонди, які розподіляють гранти, можуть побачити перелік публікацій певного автора та гранти, отримані ним раніше. Наявність ID науковця спрощує процес каталогізації за авторами для бібліотек.

Реєстрація та отримання ID *ORCID* для фізичних осіб безкоштовна. Інформація про автора, що зберігається в аккаунті *ORCID*:

- написання прізвища та імені у всіх можливих варіантах;
- назва організації, де працює автор;
- перелік статей автора;
- перелік грантів, отриманих автором, або тих, у яких він брав участь.

На сьогодні базою *ORCID* для ідентифікації авторів користуються

наступні установи, видавництва та фонди: CrossRef, Elsevier, IEEE, ImpactStory, Springer, Thomson Reuters, Wiley.

У нашому університеті відбувається електронна реєстрація в ORCID, обов'язкова для всіх викладачів та аспірантів. Список викладачів кафедри, що отримали свій ID, завіряється завідувачем кафедрою і подається до НДЧ. На базі поданих списків, за розпорядженням ректора, формується загальний перелік, який відсилається до Асоціації користувачів Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі «УРАН».

Крім зазначених ресурсів, на сайті бібліотеки є доступ до «Наукової періодики України».

Науково-видавнича інфраструктура «Наукова періодика України (Scientific Periodicals of Ukraine)» - це технологічна платформа, яка забезпечує процеси редакційного опрацювання, публікації та післяпублікаційної підтримки наукових періодичних видань України. Ресурс розвивається на засадах добровільного партнерства видавців. Станом на кінець 2013 р. участь у проєкті беруть понад 100 наукових журналів з університетів різних регіонів держави, інститутів НАН України, НАМН України, НАПН України, часописи комерційних видавців. Платформа забезпечує відстеження показників цитованості робіт у статтях, представлених у проєкті зі списками пристатейної бібліографії.

Цей проєкт реалізується на замовлення та за фінансової підтримки Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України. Виконавець проєкту – Асоціація користувачів Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі «УРАН».

Хочу додати, що пошук за посиланнями не відмінняє, а доповнює дискріпторний, а також всі інші види пошуків, включаючи традиційний бібліографічний. Крім того, розробка такої вебліографічної продукції знаходиться в правовому полі, порівняно зі збором повних текстів електронними бібліотеками та базами даних.

Є і певні проблеми при підготовці цих розробок: ресурс Інтернету непостійний, знаходиться у русі і може статися, що вказані посилання відсутні (неактивні), текст, що міститься в них, буде виправлений, або зовсім змінений на інший. Не можна виключати і багатократне дублювання, недостовірно представлену інформацію. Крім того, деякі ресурси платні, необхідна авторизація з метою потрапляння на певні сайти, що також слід враховувати.

Література

1. Ганзикова Г. С. Навигатор в мире информации / Г. С. Ганзикова // Библиотечное дело. - 2007. - N 7. - С. 15.
2. Зиновьева Н. Б. Проблема рассеяния публикаций в Интернете и вебблиография как способ ее преодоления / Н. Б. Зиновьева // Культура и образование [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://elibrary.ru/contents.asp?issueid=1203506>
3. Кравченко С. А. Создание вебблиографии в библиотеке медицинского вуза [доклад за круглым столом «Створення бібліографічної продукції як сегмент науково-бібліографічної діяльності бібліотек», НБ ХНУРЭ, Харьков, 31 марта 2011 года] / С. А. Кравченко, И. В. Киричок // Репозитарій ХНМУ [Электронный ресурс]. - 2014. - <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/6683>
4. Лобузін К. Шляхи інтеграції бібліотечної діяльності до онлайн-середовища / К. Лобузін // Вісник Книжкової палати. - 2012. - № 7. - С. 30-35.
5. Ткачук Л. Ф. Особенности вебблиографических пособий: теоретический аспект / Л. Ф. Ткачук // Научные и технические библиотеки. - 2012. - № 4. - С. 52-59.

УДК 027.7:023

Т. А. Сіденко,
завідувач науково-методичним відділом
наукової бібліотеки ЧНТУ

УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕКОЮ – ЗАПОРУКА ЇЇ УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Никакая теория, программа или правительственная политика не могут сделать предприятие успешным, – это могут сделать только люди.

А. Морита

XXI століття - епоха глобальної конкуренції та економіки знань. Конкурентні переваги все частіше визначаються не технологіями, не устаткуванням і не капіталами, як колись. Вирішальним у конкурентній боротьбі стає рівень і якість знань та навичок управлінської команди, що змушує оволодівати новими методами управління.

Цілком зрозуміло, що в XXI столітті перевагу перед іншими бібліотеками матимуть ті, які вклали значні кошти у відбір і підготовку

співробітників, найбільш придатних для виконання відповідних видів робіт. Сьогодні бібліотекам потрібні професіонали, що поєднують в собі високі моральні якості, культуру предметних знань, здатність рефлексивно працювати на стику наук, які мають професійну мобільність - оперативно реагувати на постійно виникаючі зміни в практичній та науковій діяльності; які здатні розуміти і передбачати, що буде затребуване в майбутньому; вміють не тільки працювати в колективі, а й керувати ним.

На думку одного з американських професорів менеджменту, «... 80 відсотків успіху залежить від керівника і лише 20 відсотків - від підлеглих». Успішний розвиток, престиж, результативність роботи бібліотеки вузу визначається якістю її керівництва.

За будь-яких економічних, політичних умов, при достатньому або недостатньому фінансуванні бібліотек - завжди були керівники з високим і низьким рівнем професійної компетентності. Недостатній професіоналізм керівників неможливо компенсувати ні комфортабельними та прекрасно обладнаними приміщеннями, ні матеріальним стимулюванням працівників організації.

В постіндустріальному суспільстві головною конкурентною цінністю стають не матеріальні ресурси, а людський капітал. Людина розглядається як об'єкт інвестицій, виступаючий не тільки як продуктивна сила, але і як інтелектуальний капітал, здатний управляти високотехнологічними процесами.

Людські ресурси - поняття, яке відображає головне багатство будь-якого суспільства, процвітання якого можливе при створенні умов для відтворення, розвитку, використання цього ресурсу з урахуванням інтересів кожної людини.

Бібліотеки, будучи «дзеркалом суспільства», в кінцевому рахунку, відображають ефективність економіки країни в цілому. Послуги бібліотек формують культуру, моральність, дієздатність суспільства.

Тому якість і ефективність роботи будь-якої бібліотеки в першу чергу залежить від її кадрового потенціалу.

Об'єктивні соціально-економічні процеси змушують організації орієнтуватися на інноваційний розвиток, і особливу роль в цьому відіграє кадровий потенціал, грамотне управління яким може розширити можливості організації, вивести її на новий конкурентний рівень, забезпечити сталий розвиток.

Колектив організації - це ті працівники які безпосередньо беруть

участь у процесі виробництва та отримують винагороду у вигляді заробітної плати. Він є живим, одухотвореним, має можливість самостійно приймати рішення, критично оцінювати вимоги, які ставляться до нього, діяти на власний розсуд, має суб'єктивні інтереси.

Залежно від своїх властивостей (професіоналізму, освіченості, творчих здібностей та ін.), представники цих категорій займають певні рівні в ієрархії організації: працівники, фахівці, менеджери різних рівнів, керівники структурних підрозділів та організації.

Ефективне управління персоналом та створення в колективі сприятливого клімату, інвестиції в людський капітал підвищують кадровий потенціал організації.

В теорії менеджменту персонал організації розглядається як її соціальна система. Соціальна система бібліотеки як організації закономірно поділяється на дві основні підсистеми: керуючу і керовану.

Управління персоналом - цілеспрямована діяльність керівного складу організації, а також керівників і спеціалістів підрозділів системи управління персоналом, яка включає розробку концепції і стратегії кадрової політики і методів управління персоналом.

Бібліотечні кадри являють собою ресурс особливого роду. П. Друкер вважав, «що "ресурси", яким притаманна можливість до розширення, можуть бути тільки людськими ресурсами. Всі інші ресурси підкоряються законам механіки. Їх можна краще або гірше використовувати, але вони ніколи не можуть дати більше того, що в них вкладено».

Поняття «управління» характеризує надзвичайно широку сферу людської діяльності. Управління з'явилося разом із людьми. Там, де хоча б дві людини об'єднувалися в прагненні досягти якоїсь спільної мети, виникали завдання координації їхніх спільних дій, розв'язання якого хтось повинен був брати на себе. В цих умовах один ставав керівником, що управляє, а інший - його підлеглим, виконавцем.

Пітер Ф. Друкер, якого вважають провідним теоретиком в галузі управління, запропонував таке визначення. «Управління - це особливий вид діяльності, що перетворює неорганізований натовп в ефективну, цілеспрямовану і продуктивну групу».

В нашу мову міцно увійшли англійські та американські терміни, що описують управлінську діяльність - «менеджмент», «менеджер» та ін. Зараз вони все частіше використовуються як ідентичні поняттям

«управління» і «керівник» відповідно.

Персонал бібліотеки, як і в будь-якій іншій організації, поділяють на управлінський персонал і виробничий персонал.

Управлінський персонал - частина персоналу організації, що виконує загальні функції управління: планування, організацію, мотивацію і контроль.

Виробничий персонал зайнятий безпосередньо на виробництві і бере участь у здійсненні технологічного процесу.

Організація процесів управління - одне з найважливіших завдань у діяльності вузівських бібліотек. За останні роки змінився стереотип відносин між бібліотекою та університетом. Зберегти місію бібліотеки і не втратити читачів - складне завдання, яке потребує мобілізації як творчих, так і управлінських сил.

На сьогодні головна увага в принципах управління звертається на людський, або соціальний, аспект управління, на те, щоб робити людей здатними до спільних дій, а їхні зусилля - більш ефективними. При цьому обов'язкові встановлення пайової участі кожного працівника в загальних результатах; уміння слухати всіх, з ким стикається у своїй роботі керівник; чесність і довіра до людей; прагнення до формування задоволеності роботою та ін.

Рациональний розподіл обов'язків, позначення міри відповідальності кожного працівника в бібліотеці дозволяє прогнозувати результати.

Залежно від об'єкта управління прийнято виокремлювати такі типи керівників:

- лінійні керівники (які здійснюють загальне керівництво будь-яким об'єктом управління в цілому);
- функціональні керівники (які очолюють функціональні відділи і служби, що забезпечують виконання будь-якої функції управління - планування, контроль, облік тощо).

В бібліотеках умовно виділяють три рівні управління: вищий, середній, нижчий. Відповідно, до управлінського персоналу в бібліотеках відносять три категорії працівників:

- керівники вищої ланки управління - адміністративно-управлінський персонал (дирекція), що виконує функції адміністрування, загального керівництва діяльністю бібліотеки;
- керівники середньої ланки управління - функціональні керівники (завідуючі відділами), за своєю посадою виконують підготовку

та обґрунтування управлінських рішень, переважно по виробничим процесам;

- керівники нижчої ланки управління - лінійні керівники (завідувачі філіями, секторами, головні бібліотекарі), управлінці, в посадових функціях яких переважають відносини "людина - людина".

Управлінська праця розглядається як особливий вид розумової праці, як творчий процес, що вимагає специфічних знань, навичок і умінь, необхідних для здійснення суб'єктом управління різних управлінських функцій. Виконання кожної з них і всіх разом зосереджено на кожному рівні бібліотечної системи управління, вони в тій чи іншій мірі притаманні керівникам усіх рівнів управління - від директора бібліотеки до завідувача відділом, сектором, групою, філією.

На практиці результати виконання однієї й тієї ж функції (наприклад, планування) керівником бібліотеки і конкретного структурного підрозділу переплітаються дуже тісно, оскільки вони сконцентровані і спрямовані на вирішення єдиного завдання - складання та реалізацію плану роботи. У своїй єдності функції управління забезпечують комплексне функціонування і розвиток бібліотеки як єдиного організму.

В бібліотеках з невеликим штатом в діяльності керівників структурних підрозділів переважають зазвичай не управлінські, а виробничі функції.

Хто він, сучасний керівник бібліотеки?

Керівник в системі управління бібліотекою - це людина, що займає постійну управлінську посаду і наділена повноваженнями приймати рішення з певних видів бібліотечної діяльності.

Визначення, дане в термінологічному словнику «Бібліотечна справа», розглядає керівника як "особу, яка здійснює управління персоналом бібліотеки або її підрозділу".

Бібліотека не може існувати без керівників, вони:

- забезпечують виконання бібліотекою її основного призначення;
- розробляють стратегію поведінки;
- є основною інформаційною ланкою зв'язку з оточенням;
- офіційно представляють бібліотеку, несуть формальну відповідальність за результати діяльності бібліотеки.

Керівники є ключовими фігурами в бібліотеці, проте не всі вони грають однакову роль і займають у ній однакові позиції. Завдання, які вирішуються різними керівниками, також не однакові, а виконувани ними функції не ідентичні. Це пов'язано з тим, що в будь-якій бібліотеці існує ієрархія і виконуються різні види управлінської діяльності.

Для того, щоб керівник міг виконувати функції центральної фігури системи управління бібліотекою, він повинен відповідати певним вимогам. Вони визначаються насамперед «Тарифно-кваліфікаційними характеристиками (вимогами)».

Існуючі кваліфікаційні характеристики, що визначають вимоги до керівників бібліотек, суто формальні і не диференціюють потреб у знаннях, здібностях відповідно до типу та виду бібліотеки, з виконуваними функціональними обов'язками. Перелік посадових обов'язків конкретних керівників розробляється вже безпосередньо в бібліотеці у вигляді посадових інструкцій.

Комплекс вимог до професійної компетенції повинен адекватно відображати структуру і зміст виконуваних керівником робіт, а також використовувані методи і засоби.

Загальна комплексна оцінка керівників бібліотек може базуватися на оцінці:

- особистості (ділових і професійних якостей);
- якості трудової діяльності;
- ефективності та результатів праці колективу, тобто безпосередньо управлінського впливу керівника.

Найкращі якості особистості, яким повинен відповідати керівник бібліотеки, - це:

1. Організаторські якості:

- вміння зацікавити підлеглих результатами роботи;
- здатність організувати працю підлеглих;
- здатність швидко і самостійно приймати рішення;
- самоконтроль.

2. Професійні якості:

- здатність аналізувати свої дії та передбачати наслідки;
- уміння застосовувати сучасні методи наукового управління;
- уміння швидко та ефективно вирішувати практичні справи.

3. Творчі якості:

- здатність вловлювати нове в науці і практиці (почуття нова-

торства);

- аналітичний склад розуму;
- ініціативність.

4. Педагогічні якості:

- здатність підтримувати контакти;
- уміння прислухатися до думки підлеглих;
- вимогливість і пунктуальність.

5. Морально-етичні якості:

- чесність;
- чуйність;
- об'єктивність;
- високий рівень культури,

6. Суспільно-політичні якості:

- особистий приклад у праці;
- соціальна відповідальність;
- уміння завойовувати довіру.

Коло цих особистісних якостей керівника відноситься до керівних кадрів усіх бібліотек, незалежно від їхніх типів та видів.

Вимоги до набору якостей керівника залежать також від рівня займаної посади. Якщо керівник вищої ланки вирішує стратегічні завдання, для нього важливі широта мислення, прагнення до самостійних дій, то керівник середньої ланки управління зосереджений на вирішенні завдань по організації діяльності бібліотеки, задоволенні соціальних потреб підлеглих, і тому йому необхідні такі риси лідера, як комунікабельність, вміння налагодити роботу.

Одним з вирішальних факторів, що впливають на якість та ефективність роботи будь-якої бібліотеки, є лідерство як система взаємовідносин в бібліотеці, заснована на довірі та відповідальності.

Саме лідерство визначає шлях бібліотеки до змін і перетворень.

Керівник-лідер - необхідна умова стійкого успіху очолюваної ним організації. Лідерські якості потрібні на всіх рівнях, при вирішенні багатьох виробничих завдань.

Бібліотеці необхідні три типи лідерів: лідер - керівник бібліотеки, лідери - керівники підрозділів бібліотеки, які проводять політику бібліотеки на місцях, і лідери - активісти серед співробітників бібліотеки, які підтримають те чи інше починання. Без лідерів неможливо побудувати гнучку, динамічну, ефективну організаційну структуру. Лідер впливає на організаційну культуру, вносить до неї корективи,

впливає на процеси постійного поліпшення діяльності бібліотеки.

Більшою мірою якості лідера важливі для керівників низової ланки, безпосередньо пов'язаних з колективом. Вони повинні проявляти здатність до організації роботи підлеглих, вміння реалізовувати ідеї, бути добрими та чуйними до потреб підлеглих, але проявляти волю і вимогливість у тому, що стосується безпосередньо роботи.

З уявленням про лідерство тісно пов'язана концепція відповідальності. Відповідальність неможливо призначити наказом, її можна взяти на себе добровільно, проявивши ініціативу. При цьому дуже важливо постійно дотримуватися балансу між відповідальністю та повноваженнями, якими співробітник наділений відповідно до своєї посади.

Стилі управління. Від того, якими якостями володіє керівник, залежить і те, який стиль управління він застосовує в роботі.

Кожен керівник є творцем того стилю управління, який він застосовує на практиці. При цьому він враховує безліч об'єктивних, суб'єктивних умов, від яких стиль отримує своє конкретне наповнення.

Традиційно виділяється 3 стилі:

- авторитарний;
- демократичний;
- ліберальний.

Авторитарний стиль зводиться до того, що керівник, не довіряючи підлеглим і не питаючи їхньої думки, одноосібно вирішує всі питання та бере на себе відповідальність за все, даючи виконавцям лише вказівки. Як стимул використовуються в основному лише покарання.

Демократичний стиль - одновимірний стиль. Спостерігається делегування повноважень, активна участь співробітників в ухваленні рішень. Виконання завдань стає привабливим. За досягнення успіхів винагорода.

Суть ліберального стилю полягає в тому, що керівник ставить перед виконавцями творче завдання, проблему, створює необхідні умови, задає межі вирішення проблеми і після цього мінімізує свій вплив, виступаючи в ролі консультанта, експерта.

Всі види стилів не мають між собою непереборного бар'єру. На практиці плавно переходять один в інший, утворюючи безперервний ланцюжок.

Делегування повноважень. Делегування - передача підлеглому частини діяльності зі сфери діяльності менеджера. Від того, наскільки менеджер володіє мистецтвом делегування, залежить ефективність підлеглому йому підрозділу, а значить - і якість роботи самого керівника. Делегування може обмежитися разовими дорученнями, при цьому саме завдання залишається в сфері керівника.

Делегування повноважень дуже багато чого дає не тільки керівнику, а й підлеглим. Це сприяє творчому ставленню до справи.

При делегуванні повноважень важливо чітко формулювати цілі та завдання підлеглому, очікувані результати та форму їх подання. Від того, як підлеглий засвоїть початкові вказівки, залежить і успіх завдання.

У кожному разі керівник повинен пам'ятати, що люди володіють різними характерами та здібностями. Надавати свободу підлеглим слід у тих випадках, коли останні почувають відносно велику потребу в самостійності, проявляють готовність взяти на себе відповідальність за прийняття рішення, відчують інтерес до розв'язуваної проблеми і усвідомлюють її важливість, а також володіють необхідними знаннями про проблему і мають досвід її вирішення в процесі прийняття рішень.

Вимоги, які пред'являють до керівника XXI століття:

- мудрість;
- відкритість у спілкуванні;
- уміння слухати;
- грамотна побудова комунікацій;
- управління потоками інформації;
- ефективне делегування (повноважень і відповідальності), надаючи співробітникам більше самостійності;
- перехід від контролю до управління ефективністю праці;
- мотивація, з урахуванням відмінностей поколінь, пріоритетів та індивідуальних потреб (диференційований підхід);
- гнучке навчання, індивідуальні можливості;
- використання нових технологій у різних областях діяльності;
- глобальне мислення;
- використання успіху (зосередити увагу на можливостях, вивчати свій та чужий досвід, уроки історії).

Водночас основним напрямом у кадровій політиці вузівської бібліотеки має стати підвищення ініціативи та відповідальності кожного

працівника, професійне зростання, формування і розвиток корпоративної культури. Кожен працівник вузівської бібліотеки повинен мати індивідуальну програму кадрового росту, узгоджену з керівництвом відділу та кадровою службою. Щорічне підведення підсумків розвитку кадрового потенціалу повинно стати такою ж нормою, як складання виробничих звітів. Для того, щоб бачити, наскільки ефективно людина вирішує поставлені перед ним професійні завдання, необхідно переглядати кадрову структуру, аналізуючи зміни обсягу і складності роботи на кожному робочому місці, проводячи атестацію робочих місць. Для обґрунтування будь-якого кадрового призначення і для створення положень про структурні підрозділи вузівських бібліотек дуже важливо регулярно переглядати посадові інструкції та кваліфікаційні характеристики. На сьогодні багато з них потребує перегляду. Положення про структурні підрозділи не завжди відповідають змінам змісту діяльності, і тим самим порушують пропорції між рівнем складності праці та необхідною кваліфікацією працівників.

Необхідно почати керувати людськими ресурсами, а саме - направляти, розвивати людей і продовжувати розвиватися самим. Керівнику необхідно пам'ятати: «щоб залишатися на місці, потрібно весь час бігти вперед».

Література

1. Дригайло В. Г. Основы управления библиотекой высшего учебного заведения: Науч.-практ. пособие / В. Г. Дригайло, Е. В. Башун, В. Н. Вольнец. - М. : Либерей, 2004. - 327 с.
2. Дригайло В. Г. Основы организации работы библиотеки вуза: науч.-практ. пособие / В. Г. Дригайло. - М. : Либерей-Бибинформ, 2007. - 620 с.
3. Дригайло В. Г. Основы научной организации труда в библиотеке: учеб.-метод. пособие / В. Г. Дригайло. - М. : Либерей-Бибинформ, 2005. - 423 с.
4. Управление библиотекой: Учеб.-практ. пособие / Аверьянов А. С., Ванеев А. Н., Горев В.Г. и др. - СПб.: Профессия, 2002. - 302 с.
5. Суслова И. М. Основы библиотечного менеджмента: Учеб.-практ. пособие. - М.: Либерей-Бибинформ, 2000. - 232 с.
6. Колесникова М. Н. Управление персоналом библиотеки: учеб.-практ. пособие / М. Н. Колесникова. - СПб.: Профессия, 2011. - 192 с.

РЕСУРСИ ІНТЕРНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Інтернет - найбільша глобальна комп'ютерна мережа, що зв'язує десятки мільйонів абонентів у більш як 150 країнах світу. Це одне з неперевершених досягнень сучасності, яке у недалекому майбутньому змінить всі технології, в тому числі й традиційні бібліотечні, а саме: будь-яка інформація у будь-який час без будь-яких географічних чи інших перепон.

Кількість користувачів Інтернет в Україні зростає в геометричній прогресії. В повній мірі це відноситься і до бібліотек: сьогодні немає жодної вузівської бібліотеки, яка б не мала вихід у всесвітню павутину. У щоденній роботі бібліотечні фахівці можуть використовувати безліч сайтів, залежно від специфіки роботи свого відділу. Нашою ж метою є розглянути використання ресурсів Інтернет при комплектуванні фондів бібліотек вищого навчального закладу. А саме: сайти видавництва, книготоргових організацій, книжкових магазинів, спеціалізованих ресурсів, які пов'язані з книгорозповсюдженням, сайти передплатних агентств та ін.

На сьогодні важко уявити видавництво, яке б не мало свого сайту. Видавці справедливо розглядають Інтернет як дуже ефективний інструмент для просування своєї продукції та здійснення її оптових продажів. Найбільш популярні видавництва оснастили сайти електронними каталогами, пошукові можливості яких дещо поступаються бібліотечним, однак цілком придатні для пошуку книг за автором, назвою у межах певної теми або жанру [2]. Серед таких видавництв, з якими співпрацює бібліотека ЧНТУ, можна назвати:

1. Видавництво «Львівської політехніки». Широкий спектр тем, поділ каталогу на окремі рубрики та види видань, можливість скачати зміст і вступ книги для ознайомлення, розсилку новинок на електронну пошту та постійне інформаційне оновлення робить сайт цікавим та зручним для роботи комплектатора.

2. Видавництво «Право» - вузькопрофільне видавництво, яке

займається розповсюдженням юридичної літератури. На сайті можна ознайомитися з анотаціями книг. Каталог поділений за видами документів. Є кнопки «Новинки» та «Готується до виходу». Видавництво активно робить розсилку з новинками на електронну пошту та агітує до співпраці через соціальну мережу «В контакті».

3. Видавництво «Університетська книга». Вирізняється від інших видавництв умовою пошуку книги на сайті за індексом УДК.

Оскільки видавці є безпосередніми виробниками продукції, запропоновані ними ціни мінімальні. У той же час, видавничі сайти відображають тільки власну продукцію, що суттєво обмежує вибір. Крім того, на сайтах деяких видавництв не завжди надаються комфортні умови для замовлення, оплати доставки видань, оскільки торгівля не є для них провідною функцією [2] (наприклад, видавництво НУХТ книги поштою не пересилає).

Але, незважаючи на стрімкий розвиток Інтернет-технологій, проблема розповсюдження української книги є наразі надзвичайно актуальною. Адже є видавництва, які не мають власних сайтів, не продукують каталоги видань або ж не мають інших надійних та оперативних механізмів інформування про свої видання. Відсутня єдина доступна інформаційна база даних про книговидання в Україні (на кшталт «Книжки в друці» чи подібної до неї), що забезпечувала б для бібліотек та книжкової торгівлі єдину точку доступу до всіх (чи принаймні більшості) видань. Тож для вирішення цієї проблеми групою ініціаторів, серед яких Українська Асоціація книговидавців та книгорозповсюджувачів, Громадська організація «Електронна бібліотека України», Українська Бібліотечна Асоціація та Національний університет «Києво-Могилянська академія», був створений проєкт «Кассіопея – сузір'я українських книжок» (<http://kassiopeya.com>), який віддзеркалює єдиний книжковий простір України через інформування не лише про назви книг, що видаються, продаються чи лише у планах видавництв, але й за бажанням видавництв – у повних текстах цих книг. Створена платформа обов'язково стане в нагоді бібліотекарю, який займається комплектуванням фондів.

Досить активно останнім часом книги та інші документи поширюються через книготорговельні організації, які є посередником між видавництвом і покупцем. Так, окрім видавничої діяльності, займаються книготорговельною такою компанією, як «Кондор» і «Центр учбової літератури», з якими ми співпрацюємо. Вони мають свої

сайти, де окремою рубрикою виділені книги власного видання. До переваг книготорговельних організацій можна віднести широту асортименту: на сайтах можна знайти різнопланову літературу у великій кількості, анотації до книг, книги на електронних носіях. Мінусом співпраці з такими організаціями є завищені ціни на книги не власного видання.

Схожа система роботи з книготорговельними організаціями і у книжкових магазинів. Сайти книжкових магазинів вигідно відрізняються від видавничих багатством асортименту, оскільки в них представлена продукція одразу безлічі виробників. Їх можна охарактеризувати як ідеальне джерело інформації, яка необхідна для швидкого і якісного придбання літератури [2]. З книжковими магазинами бібліотека ЧНТУ безпосередньо не співпрацює, але зручно використовувати їх сайти для пошуку літератури. У багатьох Інтернет-магазинах окремим розділом виділяють «Літературу для ВНЗ», який в свою чергу ділиться тематично (наприклад, Інтернет-магазин спеціалізованої літератури Bookletka). У деяких з них можна знайти зміст підручника, вступ, частково переглянути книгу, яка цікавить, чого нема в доступі на сайті видавця.

Так, цікавою ідеєю в Росії, внаслідок постійного збільшення кількості віртуальних книжкових магазинів, стало створення спеціальної пошукової системи Findbook (<http://www.findbook.ru>). Введення запиту в Findbook дозволяє провести пошук одночасно в електронних каталогах 28 різних книжкових Інтернет-магазинів, що істотно заощаджує час при пошуку конкретного видання. Сайт з'явився у 2000 році і став першим проектом такого роду в російському Інтернеті.

За кордоном існують спеціальні служби для покупців книжкової продукції, що дозволяють не тільки виявити необхідні видання, але і порівняти ціни на одну і ту саму книгу у різних продавців. Прикладом може бути сервер AddALL (<http://www.addall.com>), на якому представлена інформація про асортимент більше ніж 40 найбільших книгарень Заходу. При пошуку видання можна обмежити регіон світу і встановити бажаний вид валюти. У результаті пошуку генерується список продавців, що пропонують це видання, в порядку від найдешевших до найдорожчих з урахуванням вартості доставки [2].

До спеціалізованих книгрозповсюджуючих ресурсів можна від-

нести букіністичні сайти. Робота з такими ресурсами буде корисна при формуванні фонду рідкісних і цінних документів. Букіністичні сайти надають послуги з придбання літератури за минулі роки, що, безумовно, важливо при роботі щодо заповнення лакун фонду. Саме за допомогою цих джерел можна відновити втрачені томи або здійснити доукомплектування виданнями минулих років. Цікавим відкриттям у цьому напрямі було створення в 2014 році проекту Cultprostir, автором якого був Павло Швед. Ним було створено онлайн маркет *samprodav.com*, на якому можна продати стару чи придбати нову книгу. Проект є некомерційним та абсолютно безкоштовним для користувачів. Його спрямування - в першу чергу, рідкісні та старі видання, які важко знайти у звичайних книгарнях або онлайн-магазинах.

Для бібліотек, які комплектуються іноземними джерелами, вельми корисним буде звернення до деяких закордонних серверів. Розпочати рекомендується з *Acqweb* (<http://acqweb.library.vanderbilt.edu>), на якому зосереджена величезна кількість посилань на специфічні джерела інформації, важливі, насамперед, для комплектаторів. На цьому сайті можна знайти відомості про сервери зарубіжних видавництв і книгарень, каталоги бібліотек, випуски *Books in print* різних країн.

Передплата періодики є невід'ємною складовою роботи сектору комплектування. Бібліотека ЧНТУ працює з такими передплатними агентствами, як «Преса» та «Періодика». На жаль, в роботі в цьому напрямі використовувати сайти вищезазначених організацій повною мірою не дуже зручно, оскільки передплачуються видання в переважній своїй більшості на рік, а на сайтах ціна на такий передплатний термін вказана не по всіх позиціях. Тому в роботі часто доводиться звертатися до паперових каталогів. Єдиним плюсом сайтів передплатних агентств є пошукові системи як за алфавітом, так і за індексом.

У 2014 році нами була вперше здійснена передплата електронних журналів. Так, 8 назв журналів було передплачено через електронну бібліотеку друкованої періодики *PressPoint* (<http://presspoint.ua>). В роботі цей ресурс виявився не дуже зручним, оскільки головна мета його створення – це online-перегляд періодичних видань в електронному вигляді, без права на копіювання та збереження користувачем на комп'ютері або ж інших носіях інформації. Архів створюється в особистому профілі і доступний тільки в локальній мережі університету. Журнал «Право України» був передплачений в електронному ви-

гляді у видавництва, на сайті якого (<http://pravoua.com.ua>) був створений особистий кабінет зі списком доступних завантажень. Така система передплати зручніша, адже бібліотека отримує кожен номер журналу в форматі PDF і має можливість створювати свій власний архів.

Звичайно, найбільш освоєним і часто використовуваним сервісом для бібліотек є електронна пошта (e-mail), яка дає можливість скоротити часові витрати на комплектування бібліотечного фонду. Економія зусиль, а головне - часу, простота використання та відносна швидкість обміну інформацією доводять переваги електронної пошти в будь-якій сфері обслуговування. За допомогою електронної пошти проходить ознайомлення кафедр з новинками видавництв, інформування про надходження книг до бібліотеки, спілкування з викладачами та ін. Особливо актуально це для віддалених корпусів нашого університету.

Електронне листування не менш важливу роль відіграє і в спілкуванні з видавничо-книготоргівельними організаціями. Саме через e-mail надходить оперативна та різноманітна інформація про книги: прайс-листи, інформування щодо новинок та акцій та ін. У такому режимі наша бібліотека працює з великою кількістю видавництв.

На сучасному етапі розвитку комп'ютерних технологій та впровадженні їх в усі сфери життя суспільства потреба в електронній інформації зростає. Тож цікавою ідеєю, яку можна реалізувати бібліотекам вищих навчальних закладів, є створення «Сторінки комплектатора», посилання на яку було б через сайт бібліотеки. Цю сторінку можна зробити не тільки інформаційно цікавою, але й функціонально доцільною. Кожен може продумати і наповнити сторінку різними рубриками. Ключові з них можна виділити такі:

- «Замовлення літератури», в якій для викладачів був би описаний алгоритм здійснення замовлення, доступний електронний бланк замовлення та список видавництв із системою посилань на їхні сайти;
- «Періодичні видання» - список періодичних видань (їхня наявність, місце збереження), які передплачує університет, із системою посилань до змісту журналів, що знаходяться на сайтах видавництв, які випускають цей журнал. Наявність таких посилань суттєво розширює можливості користувачів та дозволяє їм, не заходячи до бібліотеки, отримувати інформацію не тільки про надходження того або ін-

шого журналу, але й про його зміст. Електронний бланк замовлення для періодичних видань буде не менш важливим у цій рубриці. Також можливе посилання на сайти передплатних агентств, з якими співпрацює бібліотека (а саме на їхні електронні каталоги), що дасть змогу викладачам переглядати профільні періодичні видання on-line;

- «Чат для спілкування» - обмін повідомленнями через комп'ютерну мережу в режимі реального часу.

На «Сторінці комплектатора» можна вести ознайомлення з новинками видавництва (які профільні для ВНЗ) та наповнювати її різною цікавою інформацією як для викладачів, так і для студентів. Адже важливо пам'ятати, що проблема комплектування фондів бібліотеки літературою не повинна цілком перекидатися на плечі співробітників бібліотеки. Тільки партнерські відносини між бібліотекою, студентами та професорсько-викладацьким складом університету будуть сприяти найбільш повному і якісному забезпеченню навчального процесу.

Тож в умовах сьогодення Інтернет є невід'ємною складовою в роботі комплектатора бібліотеки ВНЗ. Він дозволяє бібліотекарю, який займається формуванням фондів, не тільки виконувати свої обов'язки більш якісно, швидко, чітко, але й саморозвиватися: брати участь у вебінарах, читати професійні блоги (наприклад, «Світ очима технічної книги» <http://texknuga.blogspot.com>), спілкуватися з колегами з різних міст (країн) у спеціально створених групах у соціальних мережах (наприклад, «Сучасний бібліотекар» <https://www.facebook.com/groups/talua>). Ресурси Інтернет дають необмежені можливості пошуку та отримання інформації та дедалі більше наближають нас до створення віртуальної бібліотеки.

Література

1. Абгарян, А. Комплектование делает ставку на глобальную сеть / А. Абгарян // Библиотека. – 2000. – №12. – С. 26–28.

2. Бугасова, Т. В. Використання можливостей інформаційних технологій при комплектуванні бібліотечних фондів [Електронний ресурс] / Т. В. Бугасова // Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=libraries&id=423

3. Степанов, В. К. Применение Интернета в профессиональной информационной деятельности [Електронний ресурс] / В. К. Степанов // Режим доступу: <http://textbook.vadimstepanov.ru>

М. В. Соха,
інженер 1 кат. відділу інформаційних
технологій наукової бібліотеки ЧНТУ

МОНИТОРИНГ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ИЗДАНИЙ В НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКЕ ВУЗА

Информация является стратегическим ресурсом современного общества. Ее объемы настолько большие, что без электронных форм представления невозможна реализация основных производственных, научных и общественных процессов.

Глобализация и информатизация общества, реформирование образования требуют от научной библиотеки как важного инструмента учебной, научной и познавательной деятельности реорганизации всех видов услуг путем наращивания информационного потенциала, интеграции библиотечных ресурсов, обеспечения учебно-воспитательного и научного процессов полной, оперативной и качественной информацией, формирования информационного поля и быстрого доступа к информации пользователей.

Электронная форма документов обеспечивает возможность оперирования большими объемами информации, организации неограниченного доступа к всемирным источникам информации, отбора и упорядочивания разнообразных электронных коллекций, а также формирования и представления в мировое пространство своих собственных ресурсов. Это дает возможность на качественно новом уровне удовлетворять информационные потребности пользователей. Организация доступа к электронным ресурсам соединена с решением таких задач:

- формированием номенклатуры электронных ресурсов;
- техническим и программным обеспечением рабочих мест пользователей;
- технологическим обеспечением стабильного доступа к представленным базам данных.

В Украине в настоящий момент быстрыми темпами идет становление информационного общества путем формирования системы национальных информационных ресурсов. Базой для них яв-

ляется глобальная сеть Интернет, которая дает возможность обеспечивать их доступность для широкого использования.

Статья 1 Закона Украины «О Национальной программе информатизации» определяет информационные ресурсы как "совокупность документов в информационных системах (библиотеках, архивах, банках данных и тому подобное). Однако приведенное понятие не учитывает признаков, которые превращают информацию в ресурс, феномен, который включает такие составные характеристики: "информация", "информационный ресурс" как предмет и результат деятельности человека, как объект права собственности физических, юридических лиц и государства, как объект товарных отношений, как государственный и национальный ресурс.

Сегодня библиотеки, имея возможность раскрыть все богатство собственных фондов, предлагают новые услуги, у них появляется возможность максимально полно удовлетворить запросы посетителей, а именно:

1. Обеспечить доступ пользователей к электронным базам данных непосредственно в библиотеке.
2. Предоставлять доступ к информации на новейших носителях информации, как например, фондов документов на CD-ROM.
3. Сделать доступными полнотекстовые базы данных на электронных носителях, созданных библиотекой или приобретенных ею.

В соответствии с новыми задачами формируется и штат современных библиотечных специалистов, которые в совершенстве владеют электронными информационными технологиями, обеспечивают в соответствии с нынешними требованиями организацию информационных ресурсов, подготовку их к эффективному использованию и качественную доставку пользователям.

Таким образом, электронные технологии позволяют комплексно подходить к решению информационных заданий, а пользователь получает полный комплект разнообразных информационных материалов.

Коротко об истории создания информационных ресурсов в библиотеках.

Электронный материал как тип информационного ресурса появился в 60-х годах прошлого века. Первопроходцем в области внедрения информационных технологий был американский ученый Дж. Шира, который обобщил первые результаты автоматизации в

библиотеке. В 1997 году был разработан Международный стандарт библиографического описания электронных ресурсов, который охватывал все многообразие электронных ресурсов.

Если на Западе правила каталогизации электронных ресурсов были разработаны еще в последней четверти прошлого века, то на поприщах бывшего Советского Союза лишь в 2001 году был принят Межгосударственный стандарт "Библиографическое описание электронных ресурсов", разработанный Русской государственной библиотекой, Научно-техническим центром "Информрегистр" и Международным техническим комитетом по стандартизации МИК 191 "Научно-техническая информация, библиотечное и издательское дело". Этот стандарт был принят 11 государствами, в том числе и Украиной.

Автоматизация библиотечно-информационных процессов, информационные технологии в обслуживании читателей, создание электронных каталогов и библиотек, формирование библиотечно-информационных систем и сетей, взаимодействие библиотек в электронном и информационном пространстве, доставка документов, онлайн-ресурсы - это лишь небольшой перечень вопросов, которые охватывают новую реальность, в которой функционируют современные библиотеки.

Электронные документы можно классифицировать следующим образом:

- локальные - предназначены для локального использования, существуют в виде определенного количества идентичных экземпляров (тиража) на отдельных физических носителях. Выдаются, распространяются и приходят к пользователям такие компакт-диски в форме приложения к печатному изданию или как самостоятельный носитель;
- сетевые - предоставляют лишь доступ к информации потенциально неограниченному количеству пользователей Интернет-среды;
- электронные ресурсы комбинированного распространения, которые могут использоваться как локально, так и через сети (компакт-диск / сеть). Комбинированные издания могут иметь интерактивную навигацию по документам с помощью механизма гипертекстовых связей от издания на оптическом носителе к информации в сети.

На сегодняшний день электронные образовательные ресурсы Научной библиотеки ЧНТУ включают в себя:

1. Электронный каталог – сайт, созданный на базе программного комплекса «УФД – библиотека». На этом сайте можно производить поиск документов в базе данных Научной библиотеки ЧНТУ по критериям поиска: автору, названию документа, году издания, ключевым словам и многим другим, а также по их сочетанию. База данных библиотеки находится на внутреннем файл-сервере университета, а электронный каталог размещен на интернет-сервере университета. Для доступа к данным базы ежедневно в автоматическом режиме создается ее копия и выкладывается на интернет-сервер. Таким образом для пользователей организован доступ к данным и по локальной сети университета, и по Интернет.

2. Библиотека копий электронных документов – коллекция полнотекстовых электронных документов, которые есть в свободном доступе в сетевых базах данных. Включает в себя книги, журналы, методические издания в электронном виде. Для высшего учебного заведения необходимость создания электронной библиотеки предопределена потребностью решения проблемы информационной недостаточности и сохранения информационных ресурсов библиотеки на традиционных бумажных носителях. Формирование ЕК библиотеки значительно ускорилось в 2011 г. Этому способствовало расширение парка ПК и создание отдела информационных технологий. Полнотекстовая база копий электронных документов расширилась за этот период с 409 до 2688 документов на 01.10.2014 г. и составляет около 60 Гб информации по разным отраслям науки. Эффективность использования электронных документов отражают следующие цифры: 2011 г. – 917 посещений; скачано документов - 1684; на 01.10.2014 г. – 12842 посещений; скачано документов - 44398.

Доступ к ресурсу предоставляется в локальной сети университета через специальный программный модуль либо в Wi-Fi зоне читального зала № 1 библиотеки через сайт библиотеки. Все электронные документы, предоставляемые нам в форматах MS Word, конвертируются в формат PDF или DJVU, которые по сути представляют собой «картинку» и недоступны для редактирования.

Создание «Библиотеки копий электронных документов» в университетской сети также позволило эффективно использовать инфор-

мационные технологии в передаче и усвоении учебного материала, предоставило широкий доступ студентам к электронной учебно-методической информации, электронным учебным пособиям. Так, с 2013 года сформированы и систематически пополняются полнотекстовые базы «Методические издания преподавателей ЧНТУ» и «Учебные издания (конспекты лекций) преподавателей ЧНТУ».

Введение в действие «Библиотеки копий электронных документов» решает такие главные библиотечные проблемы:

- недостаточное количество экземпляров изданий, нехватка площадей для хранения фонда, использования машиносчитываемых копий оригинальных документов, сохранения книжного фонда;
- более полное удовлетворение информационных запросов пользователей библиотеки, предоставление быстрого доступа к информации;
- повышение уровня информационной культуры и компьютерной грамотности как читателей, так и сотрудников библиотеки;

В настоящее время отделом информационных систем разрабатывается проект создание информационно–поисковой системы для удобства поиска требуемых документов с авторизацией пользователей НБ ЧНТУ через Интернет.

I. База научных журналов университета («Вісник ЧНТУ»), которая размещена на интернет–сервере университета, имеет развитую систему поиска. Материалы статей сборника конвертируются сотрудниками отдела информационных технологий из формата MS Word в формат PDF и HTML.

II. Подписные электронные версии журналов доступны нашим пользователям через «точки доступа», открытые для университета на сайтах организаций-собственников баз данных.

III. Полнотекстовые документы на электронных носителях, купленные библиотекой либо полученные в дар, копии которых размещаются в «Библиотеке копий электронных документов».

Эффективность использования электронных ресурсов

К критериям эффективности электронных образовательных ресурсов библиотек относятся:

1. Наличие материалов, которые могут заинтересовать широкий круг пользователей (полнотекстовые базы книг и статей, оцифрованные издания).

2. Наличие новых электронных документов и частота их пополнения.

3. Наличие онлайн-электронного каталога и обеспечения доступа к каталогам других организаций по прямой ссылке.

4. Наличие дополнительных информационных сервисов (виртуальная справка, электронная рассылка сигнальной информации об электронных документах по предварительному запросу).

5. Наличие ссылок на полезные источники информации.

6. Регулярность обновления информации.

7. Корректность отражения сайтов в разных браузерах.

8. Удобство навигации.

9. Посещаемость сайтов.

Перед библиотекой стоит задача учёта количества обращений к электронным ресурсам библиотеки, а также планирования их развития. Без правильной организации учёта обращений к электронным ресурсам библиотеки могут попасть в ситуацию, когда использование кропотливого труда не приносит желаемой отдачи в виде повышения интереса пользователей к коллекциям и услугам библиотеки, а не менее дорогостоящее место на библиотечном сервере занимается невостребованными материалами. Поэтому в течение последних лет была введена в практику работы система мониторинга эффективности использования электронных ресурсов Научной библиотеки ЧНТУ.

Поскольку сайты, по сути, являются инструментом доступа к базам данных электронных документов, то эффективность их использования можно оценить по статистике посещений сайтов.

Системы анализа посещаемости сайтов предлагают множество отчетов о посещаемости, которые можно разбить на несколько групп.

1. Показы. Количество страниц, просмотренных всеми пользователями. Этот параметр показывает, сколько информационных страниц (текстовых, HTML, ASP, PHP) просмотрели пользователи. В разных системах данный параметр называется по-разному: показ, просмотр, хит, загрузка. В ряде случаев разделяют "загрузки" (просмотры) и "перезагрузки" страницы (повторные просмотры посредством щелчка на кнопке Refresh/Reload в браузере).

2. Количество сессий. Под сессией понимается серия просмотров страниц сайта одним посетителем. Сессия считается окончен-

ной, если в течение какого-то времени посетитель не обращался к сайту.

3. Количество пользователей, или аудитория сайта. Этот параметр показывает количество посетителей, просмотревших сайт за определенное время. Параметр определяется всеми по-разному.

4. Количество новых пользователей. Подсчитывается аудитория, посетившая сайт впервые. Этот параметр еще менее точен, чем общая аудитория, в силу сильно разнящихся определений того, что такое новый пользователь. В большинстве случаев данные о новой аудитории получаются несколько завышенными — ниже, в разделе о способах идентификации посетителей, мы подробнее объясним, почему это происходит.

5. Количество уникальных IP-адресов (или хостов). Показывает, с какого количества уникальных IP-адресов просматривались страницы сайта. Данный параметр ранее заменял подсчет аудитории сайта, так как его технически проще посчитать (у каждого пользователя есть какой-то IP-адрес), хотя предусмотрены и другие средства идентификации). Сейчас в большинстве систем статистики этот параметр поддерживается скорее по историческим причинам.

Количество просмотренных страниц и количество сессий подсчитывается за определенный период времени. А вот все остальные параметры напрямую не суммируются — например, у аудитории сайта есть повторяемость, повторные заходы, поэтому эти данные нельзя суммировать напрямую.

Ситуацию делают более определённой электронные статистические программы, записывающие активность пользователей на интересующем сервере и генерирующие по результатам этой записи графики и списки. Вот примеры таких программ:

- StatPress – бесплатная программа, установленная на интернет-сервере университета для подсчета посещаемости веб-сайта Научной библиотеки. Предназначена для отслеживания статистики посещений сайта в реальном времени. Плагин в админке отражает разноплановую статистику сайта, например:

- количество посетителей;
- количество просмотров;
- поисковые запросы;
- последние посещённые страницы;
- сравнение статистических показателей с предыдущим месяцем;

- наиболее популярные в блоге поисковые запросы;
- статистика доменных зон посетителей;
- наиболее популярные страницы;
- статистика IP-сетей посетителей.

После активации этой программы она сразу начинает сбор статистической информации. По итогам месяца формируется график по всем отслеживаемым параметрам.

- Webalizer – бесплатная программа, установленная системным администратором университета на интернет-сервере для оценки посещаемости электронного каталога. По результатам анализа журнала посещений сервера программа создаёт отчёты, которые публикуются на отдельной Интернет-странице. Отчёты имеют вид таблиц, графиков и списков. Программу можно заставить генерировать следующие графики:

- общий график обращений к ресурсам с начала года;
- сводную таблицу ежедневных и ежемесячных цифр за истекший период года;
- график активности на сервере по дням каждого месяца;
- график активности на сервере в среднем по часам рабочего дня;
- круговую диаграмму, иллюстрирующую процентное соотношение стран по доменам, с компьютеров которых посещался сервер;
- другие списки и графики.

- Для сбора статистических данных о посещениях и скачивании электронных документов с сайта «Вісник ЧНТУ» был написан программный статистический анализатор непосредственно программистом библиотеки. Он генерирует оценки суммарных посещений сайта и просмотров файлов, а недавно был добавлен счетчик просмотров публикаций по фамилии автора и по каждой опубликованной статье отдельно, что дает возможность сравнительного анализа востребованности материала.

Обобщенные статистические данные генерируются ежемесячно в сводную таблицу данных и представляются директору научной библиотеки ЧНТУ для дальнейшей оценки эффективности и планирования развития электронных ресурсов библиотеки.

Современный этап развития всех библиотек, а вузовских в особенности, характеризуется изменением основных приоритетов их

деятельности. К традиционным, вековым задачам сохранности и приумножения книжных собраний добавляются функции информационных центров, обладающих мощными информационными БД и обеспечивающих использование мировых информационных сетей и банков данных.

Используя современные информационные технологии, библиотека Черниговского национального университета постепенно превращается в региональный информационный центр, базирующийся на мощном потенциале, в состав которого входят почти 400 тысячный фонд книг и периодических изданий, сводный многоотраслевой электронный каталог, тематические и полнотекстовые базы данных, фонд изданий на компакт-дисках, информационные ресурсы сети Интернет.

Литература

1. Білоус В. С. Формування та використання електронних ресурсів в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Наукові праці державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. Вип. 2. Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. - 2010. - С. 210-216.
2. Концепция электронной библиотеки ЧГАКИ (2011-2014) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lib.chgaki.ru/DocLib10/%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A6%D0%95%D0%9F%D0%A6%D0%98%D0%AF%20%D0%AD%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%99%20%D0%91%D0%98%D0%91%D0%9B%D0%98%D0%9E%D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%98%20%D0%A7%D0%93%D0%90%D0%9A%D0%98.doc>
3. Краснов И. В. Библиотечное использование электронных статистических программ [Электронный ресурс] / И. В. Краснов. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2004/52.pdf>
4. Робоча тека методиста. Випуск 5. Ефективні ресурси і послуги в бібліотеці: складові ефективного розвитку. – Чернівці: ЧОУНБ ім. М.Івасюка, 2009. – 24 с.
5. Три плагина статистики для WordPress, на которых стоит обратить внимание [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elmexicano.ru/tag/statpress-reloaded-statistika-dlya-wordpress/>
6. Плагин для WP – StatPress [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blogrobota.com/plugin-dlya-wp-statpress/>

РЕКЛАМА ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: СТРАТЕГІЯ, РОЛЬ ТА СУЧАСНІ ЗАСОБИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Півтора-два десятиліття тому терміна “бібліотечна реклама” не було у професійній лексиці. Сьогодні реклама почала відігравати роль інструмента, за допомогою якого читачі знають все або майже все про бібліотеку. Вона органічно ввійшла в життя бібліотеки та її читачів і віддзеркалює не тільки інформаційні ресурси, але й можливості, технології.

Перше і головне в плануванні рекламної кампанії бібліотеки - це постановка цілей і визначення її завдань. Основні цілі реклами бібліотеки:

- привертати увагу потенційного користувача;
- акцентувати увагу на бібліотечні послуги;
- створювати сприятливий імідж і високу репутацію бібліотеки серед студентів, викладачів, ділових партнерів та ін.;
- формувати читацькі потреби;
- формувати постійне коло читачів;
- стимулювати попит на послуги;
- нагадувати користувачам про бібліотеку, її діяльність та послуги.

У процесі постановки завдань реклами існують три етапи: визначення цільового ринку, визначення виду впливу (повідомити про існування товару або підштовхнути покупців до придбання його), кількісна оцінка.

Серед загальних вимог до рекламної інформації важливо виділити:

- об'єктивність;
- доступність сприйняття;
- достатність;
- чіткість, виразність.

Етап створення рекламного звернення включає три фази: необхідно розробити ідею звернення, потім його зміст і форму. Вибір

варіантів ідеї може припускати серйозний або гумористичний тон, раціональний або емоційний підхід, реалізм чи фантазію.

Реклама – це складний процес, який потребує значного матеріально-технічного та фінансового забезпечення, економіко-психологічного обґрунтування та стратегічного планування. Тому, перш за все, потрібно визначитися, яку рекламу замовляти, а яку робити своїми засобами.

Проблема для реклами в бібліотечній практиці полягає в тому, що у бібліотекарів недостатньо напрацьовано досвід у цій галузі, не дістає знань, часто немає професійного підходу. Але сьогодення вимагає нових методів, нестандартних рішень, оригінальних ідей. Основне завдання на сучасному етапі - зберегти бібліотеку, створивши при цьому умови для її існування, за яких би вона досягала успіху.

Один з важливих аспектів реклами - вона формує імідж бібліотеки, допомагає виділити саме цю бібліотеку з ряду інших. Якість змін залежить від діяльності колективу, керівництва бібліотеки, які повинні цілеспрямовано, систематично формувати імідж на основі наявних ресурсів.

“Не можна бути зів’ялою фіалкою і працювати в бібліотеці. Ви повинні мати харизму, вийти на світ Божий і заявити про себе” (Раймонд Сантьяго).

Ці слова директора бібліотечної системи м. Майямі (США) можна вважати своєрідною установкою бібліотечним спеціалістам. Сенс і стиль, професіоналізм і креативність – це своєрідна концепція успіху. Ресурси, послуги, якість – це своєрідний вектор розвитку бібліотек.

На створення образу бібліотеки у свідомості читача впливає її оформлення – оголошення, вивіски, роздільники у фонді, читацькі білети, формуляри тощо. Фірмовий стиль - це інформація про компанію, яка транслюється через елементи «зовнішнього вигляду», а також базовий елемент позиціонування. Бібліотечна установа не досягне створення бажаного іміджу надійної, солідної, ділової і професійної установи, якщо не буде піклуватися про створення фірмового стилю. До елементів фірмового стилю відносяться: фірмовий знак (ФЗ), фірмовий шрифт, слоган, графічні декоративні елементи. ФЗ або емблема бібліотеки у вигляді графічних образів розробляється для того, щоб завдяки йому бібліотеку можна

було відрізнити від інших установ.

Слоган – постійний рекламний лозунг, який вимагає винахідливості. Наприклад – «Читання – крок до успіху».

Він повинен враховувати психологічні особливості користувачів: бути коротким, динамічним, таким, який легко запам'ятати.

Логотип – фірмовий шрифтовий надпис. Значна роль у створенні фірмового стилю бібліотеки відводиться візитівкам, конвертам, папкам, липким аплікаціям, листівкам, типовим виданням рекламно-інформаційного матеріалу, бейджам. Це все атрибути іміджевої реклами.

Таким чином, формування іміджу, підвищення престижу бібліотеки – це процес безперервний, здатний підвищити конкурентоспроможність бібліотеки, престиж бібліотечної професії, встановити і розширити партнерські зв'язки, залучити додаткові фінансові кошти.

По відношенню до аудиторії бібліотечна реклама розділяється на внутрішньобібліотечну – призначену для її користувачів, і зовнішню – орієнтовану на потенційних користувачів.

В бібліотечній практиці широко використовуються різні форми зовнішньої реклами: рекламні щити, реклама на бортах транспорту, рекламні плакати в місцях масового відвідування і т.п.

Рекламні стенди та плакати є незмінним атрибутом інтер'єру бібліотек. Серед рекламних плакатів можна виділити оголошення, афіші, календарні плани проведення соціокультурних заходів, інструктивно-методичні плакати (про алгоритм пошуку в каталогах, базах даних, у мережі Інтернет) та ін.

Найбільш поширеними формами реклами є самостійні рекламні видання (пам'ятки, путівники, буклети, листівки); рекламні повідомлення у вигляді статей (на вільних сторінках методичних, бібліографічних та інших видань бібліотеки); рекламні повідомлення у вигляді заміток у місцевій періодичній пресі; прес-релізи.

Реклама в стінах бібліотеки (внутрішня) спрямована на активне використання її фондів і можливостей. Під внутрішньою рекламою розуміють сукупність засобів, що допомагають відвідувачу орієнтуватися в бібліотечному просторі, роблять його доступним, комфортним. Серед форм такої реклами можна назвати відкритий доступ до фондів, організацію виставок, проведення у її стінах різних заходів і т. п.

До внутрішньої реклами бібліотеки відносяться також і інфор-

маційні зони, які є обов'язковою складовою бібліотеки. Наявність таких зон дозволить більше дізнатися про бібліотеку. Сюди також відносяться і виставки, які здатні привернути увагу користувачів до колекцій матеріалів та активізувати використання бібліотечного фонду.

Реклама будь якої послуги або інтелектуальної продукції є одночасно і рекламою бібліотеки, оскільки містить не тільки інформацію про зміст послуги, яка рекламується, а також відомості про те, де, коли і як можна отримати ці послуги.

Інноваційні зміни – невід'ємна властивість сьогодення. Змінюються погляди людей, а поряд з ними - і вимоги до різних форм візуальної роботи. Все частіше поширюється думка про те, що старі форми роботи з читачем виживають себе. Але це не так, і відмовлятися від них рано: вони випробувані часом і подобаються користувачам. Тому книжкові виставки були і залишаються головним атрибутом бібліотечної діяльності.

Основними перевагами книжкових виставок є наочність та оперативність. Організація будь-якої книжкової виставки має за мету викликати і закріпити зацікавленість читача до обраної теми, події або книги і надає читачам реальну можливість контакту з ними. Обсяг, характер, зміст і оформлення виставок залежать від матеріально-технічних можливостей бібліотеки.

Ефективність кожної виставки доцільно оцінювати за такими критеріями: важливість, актуальність, корисність, престижність, чіткість, простота, легкість сприйняття та естетична насолода.

Організуючи книжкові виставки, бібліотека реалізує такі завдання і мету:

- розкриває та популяризує свій фонд;
- інформує про подію та знайомить з чимось новим;
- викликає інтерес читачів до літератури різної тематики;
- формує позитивний імідж бібліотеки;
- сприяє різноманітному дозвіллю.

Облік видачі книг з експозиції є показом її ефективності і є свідченням того, наскільки точно спрацював бібліотекар.

Наша бібліотека активно використовує різні форми і методи виставкової діяльності, робить все можливе для пропагування книжкового фонду і залучення читачів. Протягом року відділом було представлено 74 книжкові виставки.

Особливе значення для рекламної діяльності бібліотеки мають її друковані матеріали. Друкована реклама – це дуже поширений та один з найефективніших у бібліотечній сфері засобів реклами, розрахований винятково на зорове сприйняття, дає змогу бібліотеці розкрити інформаційні та інші можливості, підкресливши свою унікальність.

Засобами друкованої реклами є: листівки; афіші; буклети; проспекти; каталоги; прес-релізи.

Цікава і незвичайна «віконна реклама», але вона доступна тій бібліотеці, вікна якої розташовані в зручному для читання «на бігу» місці. Перевага віконної реклами – масовість (з нею може ознайомитися велика кількість потенційних користувачів), крім того, вона поліпшує зовнішній вигляд бібліотеки. Головна вимога тут – правильне дизайнерське рішення.

За допомогою Інтернету відкриваються нові можливості для створення конкурентних умов для діяльності бібліотек.

Можливість використовувати сучасні технології дала новий поштовх розвитку рекламної діяльності. Безпосереднім каналом доступу до різноманітних бібліотечних послуг та електронних ресурсів стали бібліотечні веб-сайти як основне джерело інформації для читачів, що приходять у бібліотеку віртуально. Це дає змогу перейти на якісно новий рівень обслуговування користувачів, підвищує оперативність, дає можливість віддаленому користувачу отримати доступ до інформаційних ресурсів бібліотеки і забезпечує повноту задоволення їхніх інформаційних потреб. Створення веб-сторінки вимагає специфічних знань та умінь. Для того, щоб вона могла виконувати рекламну функцію, потрібні зусилля програмістів, графічних дизайнерів, художників. У нашій бібліотеці підтримка та супроводження веб-сайта здійснюється силами співробітників бібліотеки. Створення сайту та наповнення його корисним продуктом є досить актуальним, адже за допомогою всесвітньої мережі можна популяризувати фонд книгозбірні, заявити про себе.

Онлайновий бібліотечний сервіс набуває все більшого розвитку та передбачає забезпечення дистанційного доступу до ресурсів бібліотеки широкого кола користувачів Інтернету. Тому цікаве та змістовне інформаційне наповнення бібліотечного веб-сайту є запорукою успіху закладу. Великого значення ця діяльність набуває для осіб із особливими потребами, оскільки для них відвідання

сайту бібліотеки є майже єдиною можливістю одержати потрібну інформацію. Наша бібліотека активно використовує нові можливості у комунікативній політиці. Сайти нашої бібліотеки досить динамічні, вони часто поповнюються інформацією про події та новини і є важливим джерелом розповсюдження інформації про діяльність бібліотеки. Будь-який відвідувач сайту безпосередньо знайомиться із структурою бібліотеки, режимом роботи, інформацією про заходи, ресурси та послуги. На сайті розміщено: електронний каталог книг, статей, наявних у фонді бібліотеки, якими можна користуватися в локальній мережі університету, електронна бібліотека з точкою доступу до періодики Press Point. Користувач має можливість вивчити бюлетені нових надходжень, ознайомитися зі стрічкою новин бібліотеки, довідатись про послуги та умови доступу до них. Адреса сайту НБ ЧНТУ - <http://library1.stu.cn.ua/>. На сайті є посилання на веб-ресурси НБ Навчально-наукового інституту економіки <http://scilibchsiem.edukit.cn.ua/chdieu/> та НБ Навчально-наукового інституту права та соціальних технологій <http://bibzal2.wix.com/digest>. Відділ нашої бібліотеки представляє «Бібліодайджест». На першій сторінці ми пропонуємо своєрідну екскурсію відділом, знайомлячи користувачів з його структурою, фондом, можливостями і послугами. На інших сторінках ми висвітлюємо значущі мистецькі дати, цікаві факти з різних галузей, радимо прочитати художні твори, тим самим пропагуючи свій книжковий фонд і саме читання. Надалі ми плануємо розширити спектр інформації, додавши нові сторінки.

Ще одним ефективним засобом популяризації бібліотечних ресурсів є віртуальні виставки, які ми активно використовуємо в своїй роботі.

Перевагою віртуальної виставки є те, що це – умовно не обмежений у часі та просторі захід, котрий реалізується за рахунок Інтернет-ресурсів, у межах якого бібліотека має можливість розмістити текстову інформацію, відеозображення експонатів, що розкривають зміст виставки. Серед переваг також: забезпечення збереженості документів; оперативність організації виставки та можливість постійного її поповнення новими документами; представлення документів у потрібній кількості назв; необмеженість терміну експонування документів; розкриття змісту представленого видання за допомогою анотації; представлення документів, які відсутні у фондах

бібліотеки, але мають певне значення для розкриття заданої теми. Таким чином, ми можемо популяризувати бібліотечний фонд та рекламувати бібліотеку, а користувачі – задовольнити свої інформаційні потреби. Відкривши сторінку сайту НБ ЧНТУ «Віртуальні виставки», можна ознайомитися з нашими виставками. Наразі віртуальні комунікації та веб-можливості є обов'язковою умовою конкурентоспроможності бібліотек і є формою розкриття та популяризації фондів, а також ефективним інструментом залучення користувачів до бібліотеки, засобом створення її позитивного іміджу. Віртуальна книжкова виставка – візитна картка будь-якої бібліотеки.

Новітні технології стрімко увійшли в життя кожного з нас. Соціальна мережа – це структура, що базується на людських зв'язках або ж взаємних інтересах. Соцмережа може розглядатися як платформа, за допомогою якої люди можуть здійснювати зв'язок між собою та групування за специфічними інтересами. На сьогодні мільйони молодих людей зареєстровані у різних соціальних мережах: Vkontakte, Facebook, Twitter, Однокласники та ін. Тому завдання сучасної бібліотеки – використовувати всі ці соціальні сервіси на свою користь, аби вести віртуальний діалог з користувачами і разом з тим організувати взаємодію між бібліотекою та читачем, який вносить свої пропозиції для розвитку, покращення бібліотеки та її послуг.

До реклами бібліотечної діяльності можна залучити пресу, радіо та телебачення.

Реклама в пресі включає в себе різні рекламні матеріали, опубліковані в періодичній пресі, рекламні оголошення, публікації оглядово-рекламного характеру, до яких відносяться різні статті, репортажі, огляди, що несуть в собі пряму, а іноді непряму рекламу.

Телеканал – найбільш дорогий засіб реклами. Працюючи з місцевим телебаченням, бібліотека може запропонувати нові проекти. Наприклад, «Зустрічі у читальному залі», бесіди за участі економіста, юриста чи інших спеціалістів. При складанні реклами необхідно знати не тільки потреби користувачів, а також бачити перспективи розвитку рекламної діяльності. Не можна забувати про такі вимоги до реклами, як: стислість, динамізм, яскравість.

Радіореклама по запам'ятовуваності ненабагато відстає від телевізійної. Радіо охоплює такі категорії людей, до яких не доходить

ТВ і преса.

Переваги радіореклами:

- поширеність;
- оперативність;
- селективність (вибірковість);
- камерність, тобто можливість звертатися до адресата в домашній обстановці, створюючи атмосферу довіри.

На жаль, ці види реклами є дорогими для бібліотеки, яка не має достатніх фінансових коштів.

За змістом рекламних повідомлень бібліотечну рекламу можна розділити на такі види: адресну та престижну.

Мета адресної – інформувати населення про бібліотеку та її місце розташування. Основною формою такої реклами є вивіска, яка повідомляє, що в будівлі знаходиться бібліотека. Мета престижної – спрямована на створення у користувачів уявлення про бібліотеку як про надійного, кваліфікованого партнера. Престижна реклама є важливою складовою ще одного напрямку просування послуг – паблісіті (позитивна відомість і визнання організації, її персоналу та діяльності). Паблісіті - це переважно популярність зовнішня, для широкого загалу, формується з широким використанням засобів масової інформації а також засобами "паблік рілейшнз" (ПР).

Діяльність бібліотеки в сучасних умовах передбачає вміння користуватися прийомами ПР, шукати додаткові фінансові джерела на комплектування та поточні потреби, розширювати репертуар та обсяг надаваних послуг. Постійне скорочення фінансування найчастіше є головною причиною використання ПР. Бібліотеки йдуть до своїх партнерів не в ролі прохачів, а з продуманими пропозиціями, які засновані на нестандартних підходах до вирішення актуальних для них проблем і як рівноправні партнери пропонують свої інформаційні ресурси та інтелектуальний потенціал.

ПР, як правило, виконує роль реклами без значних фінансових витрат і здійснюється не обов'язково самим рекламодавцем, тобто ведеться переважно на некомерційній основі, що найбільше влаштовує бібліотеки, які не мають коштів. ПР в бібліотеці - спеціалізована діяльність, спрямована на формування надійної репутації та доброзичливої думки про бібліотеку, її можливості та послуги у населення, органів місцевої влади, громадських

організацій, ЗМІ, партнерів і конкурентів.

Засобами піару, використовуваними в процесі обслуговування, є:

- персоніфікація спілкування бібліотекаря і читача;
- розширення асортименту надаваних послуг, підвищення їхньої якості та комфортності;
- робота з претензіями та відмовами;
- підготовка друкованих матеріалів, виставок;
- підготовка днів та тижнів бібліотек;
- святкування визначних дат;
- ознайомча робота з першокурсниками;
- проведення прес- та наукових конференцій та ін.

Сьогодні змінилися політичні, економічні, соціальні умови, і це поставило перед бібліотеками завдання - існувати не тільки на кошти, що виділяються державою, а й шукати інші способи забезпечення функціонування бібліотек. Таким чином, фандрейзинг для бібліотек - це пошук і залучення додаткових джерел фінансування, головними з яких є благодійність, меценатство і спонсорство. Завдання бібліотеки - своєчасно звернутися і переконати, що допомога необхідна саме їй, вивчити комерційні цілі компаній і корпорацій, шукати обопільну зацікавленість. Одним з головних перспективних напрямів діяльності бібліотеки може стати маркетинг без коштів, або «бартер», який сприятиме підвищенню рівня ефективності бібліотечної реклами. Бібліотека бере на себе розповсюдження чужої реклами або розміщення її на своїй території, у своїх виданнях, розраховуючи отримати у відповідь рівноцінні послуги. Це дозволить бібліотеці обходитися без прямих фінансових витрат.

Отже, сучасна бібліотека - це найпотужніший ресурс університету, який потрібно популяризувати та надавати до нього доступ нашим користувачам.

Література

1. Балашова Є. В. Бібліотечний дизайн [Текст] : навч. посіб. / Є. В. Балашова, М. Р. Тищенко, А. Н. Ванєєв. - М. : Гардарики, 2004. - 288 с.
2. Барабаш С. Паблік рілейшнз як інструмент маркетингової комунікації бібліотеки / С. Барабаш // Вісн. Кн.палати. - 2010. - №6. - С. 30-33.
3. Борисова О. О. Рекламна кампанія бібліотек [Текст] / О. О. Борисова // Бібліографія. - 2001. - №6. - С. 56-64.

4. Борисова О. О. Технология стендовой рекламы в библиотеке [Текст] / О. О. Борисова // Мир библиографии. - 2003. - №5. - С. 30-35.
5. Головки С. І. Реклама - предмет захоплюючий [Текст] / С. І. Головки // Бібліотека. - 2004. - №6. - С. 76-79.
6. Ключев В. К. Зв'язки з громадськістю: бібліотечний варіант [Текст] / В. К. Ключев // Бібліографія. - 2000. - № 1. - С. 40-43.
7. Кудря Л. Віртуальна книжкова виставка – нова форма популяризації документів [Текст] / Л. Кудря // Бібліотечна планета. - 2009. - №1(43). – С. 37-39.
8. Лемківський К. Бібліотека вищого навчального закладу – ключова ланка інформаційного забезпечення навчального процесу на сучасному етапі [Текст] / К. Лемківський // Вища школа. – 2008. - №5. – С. 33–41.
9. Матлина С. Г. Привлекательная библиотека, или что может реклама [Текст] : практическое пособие / С. Г. Матлина; изд.2-е, доп. и перераб. – М. : Либерия, 2000. – 128 с.
10. Панова Р. Позитивний імідж: як його створити? [Текст] / Р. Панова // Бібліотека. - 1997. - №2. - С. 11-13.
11. Сілеманова Є. Реклама не розкіш, а засіб просування [Текст] / С. Сілеманова // Бібліотека. - 2000. - №4. - С. 14-16.
12. Слайковський Н. У вивісці річ? [Текст] / Н. Слайковський // Бібліотека. - 2002. - №5. - С. 42-47.
13. Соколова О. Бібліотечна реклама: різноманітність і дієвість [Текст] / О. Соколова // Бібліотечна планета. – 2002. - №3. – С. 13–14.
14. Ястребова Е. М. Паблік рилейшнз для бібліотек [Текст] / Е. М. Ястребова // Бібліографія. - 2000. - № 1. - С. 43-45.

Відомості про авторів

Бистрова Ірина Федорівна	бібліотекар II категорії наукової бібліотеки ЧНТУ;
Бура Євгенія Павлівна	завідувач сектором комплектування наукової бібліотеки ЧНТУ;
Калита Валентина Борисівна	завідувач науково-бібліографічним відділом наукової бібліотеки ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка;
Мамоненкова Майя Володимирівна	заступник директора наукової бібліотеки ЧНТУ;
Мороз Наталія Вікторівна	заступник директора наукової бібліотеки ЧНТУ;
Савенко Алла Анатоліївна	завідувач інформаційно-бібліографічним відділом наукової бібліотеки ЧНТУ;
Сіденко Тетяна Анатоліївна	завідувач науково-методичним відділом наукової бібліотеки ЧНТУ;
Соха Марина Вадимівна	інженер I категорії відділу інформаційних технологій наукової бібліотеки ЧНТУ;
Татаренко Ліна Семенівна	директор наукової бібліотеки ЧНТУ.

Для нотаток

УДК 027.7
ББК 78.3
С 91

Сучасні тенденції розвитку бібліотеки в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу і наукової діяльності ВНЗ

Матеріали
науково-практичної конференції
29 жовтня 2014 р.

Головний редактор	Н. В. Мороз
Відповідальний редактор	Г. В. Макаренко
Мовне редагування	Г. В. Макаренко
Комп'ютерна верстка	О. П. Баклажко

Підписано до друку 22.10.2014 р. Формат 60x84 ¹/₈

Гарнітура Franklin Gothic Book-11
Обсяг 4,60 умовн. др.арк. Обл. вид. арк. 3,79. Наклад 6 прим.
Замовлення № 135 від 28.10.2014

Чернігівський національний
технологічний університет
Наукова бібліотека

Адреса університету і видавництва:
14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95
14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1